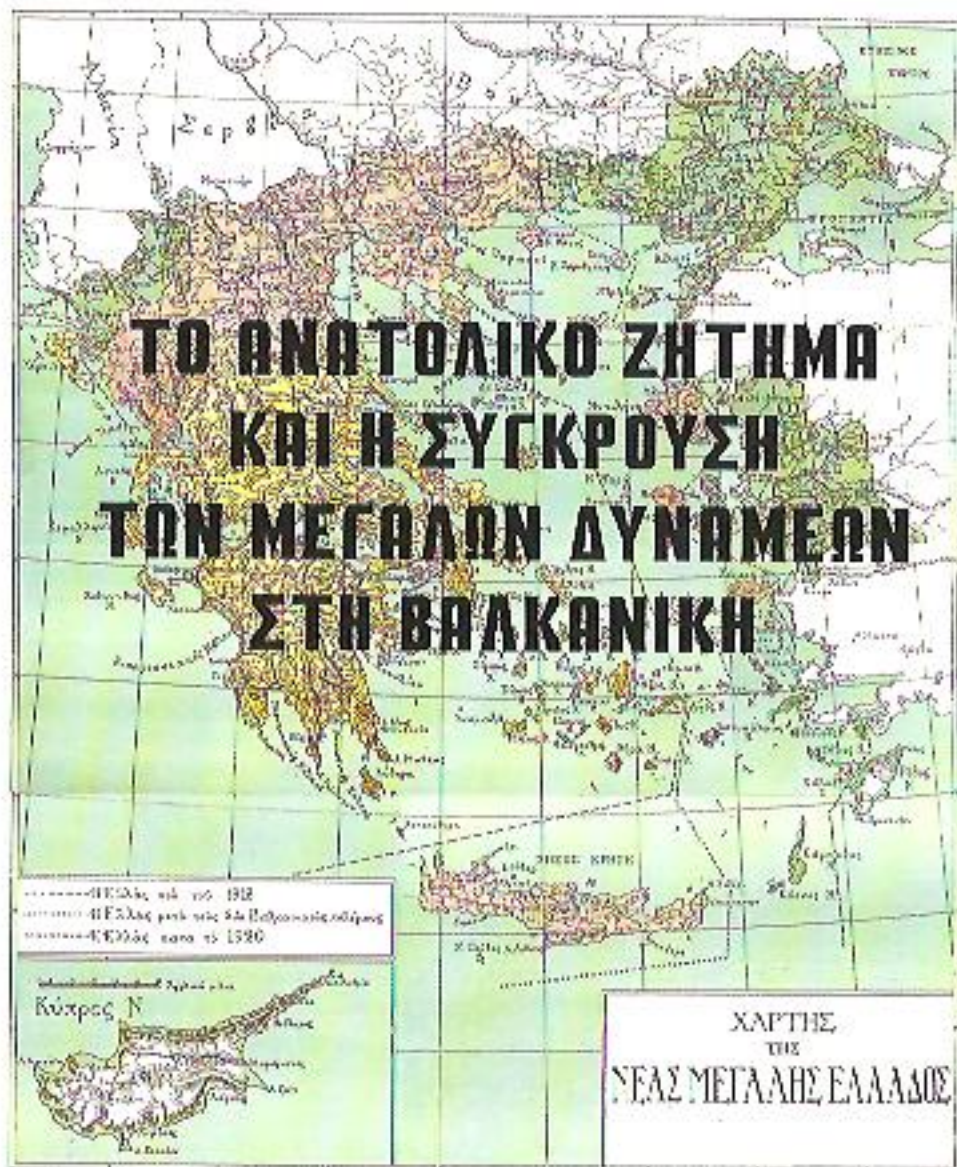

Β. ΠΡΟΦΥΛΛΙΔΗΣ
ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Δ.Π.Θ.

Β. ΠΡΟΦΥΛΛΙΔΗΣ
ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Δ.Π.Θ.

ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ
ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ
ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ
ΣΤΗ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ

*Πανηγυρικός που εκφωνήθηκε
την 25η Μαρτίου 1993*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
1. Το Ανατολικό Ζήτημα και η Διεθνής Έννομη Τάξη: Ουτοπία και Πραγματικότητα	1
2. Η Επανάσταση του 1821 και οι πρώτες παρεμβάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων	5
3. Η Παγίωση των Συμφερόντων των Δυνάμεων μέχρι το 1860	11
4. Το Ανατολικό Ζήτημα από το 1860 μέχρι τους Βαλκανικούς Πολέμους	13
5. Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι και η Προσωρινή Λύση του Ανατολικού Ζητήματος	19
6. Η Εθνολογική Σύμβαση στη Θράκη και Μικρασία κατά την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων ...	23
7. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος και η Μικρασιατική Εκστρατεία: Πόσο Γρήγορα Ξεκινούν οι Σύρμαχοι	27
8. Από τη Μικρασιατική Καταστροφή μέχρι και το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο: Η Ψευδαίσθηση της Ελληνοτουρκικής Φιλίας	35
9. Η Κατάσταση στη Βαλκανική από το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι την Κατάρρευση του Υπαρκτού Σοσιαλισμού	41
10. Η Κατάσταση στη Βαλκανική Σήμερα	55
Βιβλιογραφία	61

1. ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ: ΟΥΤΟΠΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η μελέτη της Πολιτικής και της Ιστορίας, είχε πει ο Αϊνστάϊν, είναι πολύ δυσκολότερες από την ανάλυση της Φυσικής και του Διαστήματος. Αυτό ισχύει πολύ περισσότερο για τα Βαλκάνια, περιοχή υψίστης γεωπολιτικής σημασίας όπου συγκρούονται πολλές εθνότητες με συνήθη επιδιαιτητή τις Μεγάλες Δυνάμεις, που προσπαθούν με κάθε τρόπο να προωθήσουν τα συμφέροντά τους.

Το Ανατολικό Ζήτημα ανέκυψε το 19ο αιώνα με την αποσύνθεση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και είναι η διανομή της τελευταίας στις εθνότητες που κατοικούσαν στα Βαλκάνια και τη Μικρά Ασία. Θα περίμενε λοιπόν κανείς την εφαρμογή κάποιας ηθικής και κανόνων διεθνούς δικαίου. Οι τελευταίοι όντως εφαρμόστηκαν, πάντοτε όμως προσαρμοσμένοι στα συμφέροντα των Μεγάλων. Επικράτησε πάντοτε ο πολιτικός ρεαλισμός που πολύ απλά αποδέχεται ως βασική αρχή της διεθνούς τάξης την ισχύ, που είναι εκείνη που διαμορφώνει τόσο την ηθική όσο και το δίκαιο. Η ιδεαλιστική άποψη αντίθετα, που σχεδόν πάντοτε διαφεύσθηκε από τα πράγματα, προσθεύει ότι το συμφέρον εξυπηρετεί τις πανανθρώπινες αρχές της λογικής, της ηθικής και του δικαίου.

Η παρούσα ανάλυση θα γίνει υπό το πρίσμα των

αρχών του ρεαλισμού στις διεθνείς σχέσεις, που συνοψίζονται ως εξής:

1. Η μελέτη της ιστορίας διδάσκει ότι η ανθρωπότητα έχει ένα παραγμένο και αμαρτωλό παρελθόν που με τις όποιες αλλαγές θα συνεχισθεί. Από όλα τα ανθρώπινα πάθη περισσότερο επικίνδυνο είναι το ένστικτό του για απόκτηση όλο και περισσότερης ισχύος, όπως πρώτος κατέδειξε επιστημονικά ο Θουκυδίδης.

2. Η διεθνής έννομη τάξη δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένας διαρκής αγώνας για την ισχύ. Πρωταρχική συνεπώς υποχρέωση κάθε κράτους είναι η απόκτηση ισχύος.

3. Τα χαρακτηριστικά της διεθνούς πολιτικής επιβάλλουν σ' ένα κράτος να μην εμπιστεύεται το άλλο και κυρίως να μην αναθέτει την προστασία του σε διεθνείς οργανισμούς ή στο διεθνές δίκαιο. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα της Κύπρου.

4. Το εθνικό συμφέρον επιβάλλει στο κράτος να διευρύνει συνεχώς την ισχύ του και να συνάπτει τις συμμαχίες εκείνες, ακόμη και εποχιακές, που διασφαλίζουν την εθνική ισχύ.

Έτσι δεν είναι τυχαίο ότι τόσο στον αγώνα του Έθνους το 1821 όσο και μετά την εμφάνιση του Ελληνικού κράτους, το 1827, η όποια επιδίωξη εθνικής ολοκλήρωσης με μια δίκαιη αντιμετώπιση του Ανατολικού Ζητήματος θα συναντήσει τις διαρκείς παρεμβάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων που έβλεπαν πάντοτε τα Βαλκάνια ως κρίσιμο κόμβο εξουπηρέτησης των συμφερόντων τους. Αξιοσημείωτο ακόμη είναι ότι η όποια εξυπηρέτηση συμφερόντων μιας Δύναμης πρέπει να εξαργυρώνεται πάραυτα, όπως επιδίωξε και επέτυχε ο Εθνάρχης Βενιζέλος. Αντίθετα η εξυπηρέτηση συμφερόντων κάποιων Δυνάμεων που παραπέμπει

για αργότερα την ικανοποίηση των εθνικών συμφερόντων συναντά τη λήθη των Μεγάλων, την υποκρισία και συχνά τη χλεύη, διότι στο μεταξύ οι συσχετισμοί και συνεπώς τα εξυπηρετούμενα συμφέροντα θα έχουν μεταβληθεί.

Είναι χαρακτηριστική η αντιμετώπιση της πιστής συμμάχου Ελλάδος για όσα προσέφερε αγωνιζόμενη το 1940 επί 160 ημέρες εναντίον των Ιταλών, το 1941 επί 40 ημερες εναντίον των Γερμανών, με μια τετράχρονη Κατοχή κατόπιν κι έναν τετράχρονο εμφύλιο, που βέβαια δεν θα είχαν επισυμβεί αν η Ελλάδα έπαιζε το παιχνίδι του ουδέτερου, όπως με περισσή δεξιοτεχνία έκανε η Τουρκία. Κανείς από τους συμμάχους μας δεν θυμάται σήμερα τις θυσίες που υπέστησαν οι Έλληνες, την ώρα που άλλοι έπαιζαν το παιχνίδι του ουδέτερου ή αντιστάθηκαν στις δυνάμεις του Άξονα από λίγες ώρες μέχρι λίγες μέρες (Βέλγιο, Γιουγκοσλαβία, κ.λπ.). Χωρίς την αντίσταση της Ελλάδος, ο Χίτλερ θα είχε επιτεθεί εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης στις 11 ή 18 Μαΐου 1941, όπως είχε προγραμματίσει. Η Ελληνική αντίσταση, παρά πάσαν προσημονή, υποχρέωσε τη Γερμανία να μεταθέσει αυτή την ημερομηνία στις 22 Ιουνίου. Αυτή ακριβώς η καθυστέρηση υπήρξε η αιτία να μην καταληφθεί από τους Γερμανούς η Μόσχα πριν ξεσπάσει ο δριμύς χειμώνας του 1941. Ποιάς από τους συμμάχους μας θυμάται αυτή τη συμβολή της Ελλάδος σήμερα; Αντίθετα στηρίζουν το μωσαϊκό εθνοτήτων της νότιας Γιουγκοσλαβίας, τα κατάλοιπα του Σταλινισμού, τους οπνωτισμένους από την κομμουνιστική προπαγάνδα, τους Σκοπιανούς, που κοπηλεύονται το όνομα, τα σύμβολα, την ιστορία μας, που διασύρουν την εθνική μας τιμή, που επιβουλεύονται τη γη, τον ιδρώτα και τον κόπο μας. Αυτή είναι η αναγνώριση της προσφοράς μας.

2. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821 ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Η πτώση της Κωνσταντινούπολης και η υποδούλωση για τέσσερις αιώνες του Ελληνισμού δεν υπήρξε μόνο συνέπεια της στρατιωτικής ισχύος των Τούρκων. Συνέβαλε σημαντικά η οικονομική, διοικητική και στρατιωτική αποδιοργάνωση του Βυζαντίου μετά το 12ο αιώνα, που από πολυεθνική είχε μετασχηματισθεί ήδη σε αυτοκρατορία καθαρά ελληνική. Πριν όμως από τους Οθωμανούς, το καίριο χτύπημα στο Βυζάντιο το έδωσαν οι Λατίνοι κατακτητές το 1204, ένα χτύπημα από το οποίο ποτέ το Βυζάντιο δεν μπόρεσε να επανακάμψει. Αυτή άλλωστε είναι και η τραγική μοίρα του Ελληνισμού. Από τη μια να αναχαίτσει τις ορδές των μουσουλμάνων της Ανατολής και από την άλλη να δέχεται τις ύπουλες επιθέσεις του καθολικισμού, ομόθρησκου κατά τα άλλα, από τη Δύση. Αν προστεθούν και οι Σλάβοι από Βορρά, με μόνιμη επιδίωξη την κάθοδο στο Αιγαίο, καταλήγουμε στην τραγική μοναξιά του Ελληνισμού που ανάδελφος θα πρέπει να στηρίζει την υπόστασή του μόνο στις δυνάμεις του.

Στους αιώνες της σκλαβιάς που ακολούθησαν την πτώση της Βασιλεύουσας, το Γένος, όπως χαρακτηριζόταν το Ελληνικό Έθνος, θα επιβιώσει παρά το παιδομάζωμα, τη μετατροπή των Χριστιανών σε δουλοπάροικους, την πτώση του πνευματικού επιπέδου, τις αλληπάλληλες ληστρικές επιθέσεις και επιμειξίες. Ιδίως οι επιμειξίες αλ-

λοίωσαν βαθμιαία τον καθαρά μογγολικό, από ανθρωπολογική άποψη, τύπο των Οθωμανών κατακτητών. Είναι κάτι που οι Τούρκοι όχι μόνο δεν αναγνώρισαν ποτέ, αλλά αποκρύπτουν συστηματικά.

Η επιβίωση του Ελληνισμού στην Τουρκοκρατία έγινε χάρη στην Ορθοδοξία, που αποτέλεσε το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στον κατακτητή και κατακτημένο. Η Ορθοδοξία αναπτέρωνε και ενίσχυε τις αόριστες προσδοκίες των υποδόουλων Ελλήνων ότι η μέρα της λευτεριάς δεν θα αργήσει.

Όταν όμως ξεσπά η Ελληνική επανάσταση το 1821, το διεθνές κλίμα είναι ιδιαίτερα αρνητικό. Στο συνέδριο της Βιέννης το 1815, μετά την πτώση του Ναπολέοντα, ο Αυστριακός Metternich έχει καθορίσει τη βασική αρχή της διεθνούς έννομης τάξης: οι αποφάσεις θα παίρνονται σε επίπεδο ηγεμόνων αδιαφορώντας για τις επιθυμίες και προσδοκίες των λαών. Έτσι η Ιερή Συμμαχία προέβη σε βίαιη καταστολή πολλών απελευθερωτικών κινημάτων στην Ευρώπη και η επανάσταση των Ελλήνων αποτελούσε επικίνδυνο παράδειγμα για τη διατήρηση της αρχής της νομιμότητας κατά τον Metternich. Με δεδομένη τη Ρωσική πολιτική επέκτασης σε βάρος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και η Αγγλία θα ταχθεί υπέρ της ακεραιότητας του Οθωμανικού μωσαϊκού, διότι έτσι εξυπηρετούνται καλύτερα τα συμφέροντά της.

Στο μεταξύ αρχίζει να αναπτύσσεται ένα έντονο φιλελληνικό κλίμα, με χαρακτηριστικότερες τις περιπτώσεις του Άγγλου Byron, του Γάλλου Chateaubriand και του Αμερικανού Προέδρου Μονroe, ο οποίος στο διάγγελμα του 1822 αναφέρθηκε στις θυσίες του Ελληνικού λαού και έδειχνε συμπόνοια για τα δεινά του. Το Φιλελληνικό ρεύμα αφενός αλλά και η ρεαλιστικότερη εκτίμηση των μα-

κροπρόθεσμων Αγγλικών συμφερόντων στην Ανατολική Μεσόγειο οδηγούν το 1823 τον Άγγλο Υπουργό Εξωτερικών Canning στην αναζήτηση τρόπων ώστε, χωρίς να θίγεται καίρια η ακεραιότητα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, η επίλυση του Ελληνικού ζητήματος να μην επαφίεται μόνο στην ομόδοξη των Ελλήνων ορθόδοξη Ρωσσία. Σύντομα στους ανταγωνισμούς των Δυνάμεων θα εισέλθει και η Γαλλία. Έτσι από το 1824 αναπτύσσονται στην Ελλάδα τρία κόμματα, το Ρωσικό, Αγγλικό, Γαλλικό με προσανατολισμό προς εκείνη τη χώρα, για την οποία οι επαναστατημένοι Έλληνες πίστευαν αφελώς ότι τους αγαπά περισσότερο, ενώ στην πραγματικότητα καθεμιά από τις Μεγάλες Δυνάμεις προσπαθούσε απλώς να προωθήσει τα συμφέροντά της.

Τον Ιούλιο του 1827 οι Δυνάμεις υπογράφουν την τριμερή συμφωνία του Λονδίνου η οποία επέβαλε ανακωχή μεταξύ των αντιμαχομένων πλευρών και τη δημιουργία αυτόνομου Ελληνικού κράτους, *υποτελούς όμως στο σουλτάνο*. Η συμφωνία του Λονδίνου περιλάμβανε και ένα συμπληρωματικό μυστικό άρθρο, που πρόβλεπε ότι αν οι αντιμαχόμενοι δεν αποδέχονταν την ανακωχή, τότε οι Μεγάλες Δυνάμεις θα την επέβαλλαν με τη βία, πράγμα που έγινε με τη ναυμαχία του Ναυαρίνου τον Οκτώβριο του 1827. Το Δεκέμβριο του 1827 οι Ευρωπαίοι πρεσβευτές εγκαταλείπουν την Κωνσταντινούπολη και εγκαθίστανται στον Πόρο, όπου συνεργάζονται με τον Καποδίστρια για τον καθορισμό της διεθνούς θέσης της Ελλάδος και τον προσδιορισμό των συνόρων της. Η Ρωσσία κηρύσσει, για άλλους λόγους, τον Απρίλιο του 1828 τον πόλεμο στην Τουρκία, ενώ το Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου τα Γαλλικά στρατεύματα του στρατηγού Maison αποβιβάζονται στην Πελοπόννησο.

Με το πρωτόκολλο του Μαρτίου του 1829 προσδιορίστηκαν τα σύνορα της Ελλάδος στη γραμμή Βόλου-Άρτας και περιλάμβαναν τη Στερεά, την Πελοπόννησο, τις Σποράδες, τις Κυκλάδες και τα νησιά του Αργοσαρωνικού. Επιθεβαιώθηκε η επικυριαρχία του σουλτάνου και καθορίσθηκε ο φόρος υποτέλειας που θα κατέβαλλε το νέο Ελληνικό κράτος. Η Ρωσοτουρκική σύγκρουση όμως και η υπογραφή της συνθήκης της Αδριανούπολης το Σεπτέμβριο του 1829 έδωσαν σημαντικό προβάδισμα και πλεονέκτημα στη Ρωσία, η οποία επιβάλλει την πολιτική πλέον ανεξαρτησία της Ελλάδος με το πρωτόκολλο του Φεβρουαρίου του 1830, που περιόριζε όμως τα Ελληνικά σύνορα στο Σπερχειό.

Ακολούθησε η Διοίκηση της χώρας από τον Κυβερνήτη Καποδίστρια και η προσπάθεια οργάνωσης και ανόρθωσης από το χάος του απελευθερωτικού αγώνα. Ο Καποδίστριας όμως συγκρούεται με τα συμφέροντα των μεγαλοκτηματιών της Πελοποννήσου και την πλοιοκτητών της Ύδρας και τελικώς δολοφονείται στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831. Με τη συνθήκη της 7ης Μαΐου 1832 οριστικοποιείται η μορφή κρατικής οργάνωσης της Ελλάδος ως Βασιλείου, στο οποίο οι Δυνάμεις όρισαν ως βασιλιά το Βαυαρό πρίγκηπα Όθωνα, που έκριναν ότι θα εξισορροπούσε τα συμφέροντά τους.

Έτσι η Ελλάδα απέκτησε την ανεξαρτησία της χάρη στη σύμπραξη δύο στοιχείων. Πρώτον της επανάστασης του λαού της, χωρίς την οποία κανείς δεν θα είχε ασχοληθεί με τους Έλληνες. Και δεύτερον της επέμβασης των Μεγάλων Δυνάμεων. Η Ρωσία θεωρεί τον εαυτό της ως το φυσικό προστάτη της Ελλάδος και τη στηρίζει, στο μέτρο φυσικά που προωθούνται τα συμφέροντά της στη νότια Βαλκανική. Η Αγγλία και Γαλλία αναζητούν και

αυτές ερείσματα στην ευαίσθητη αυτή περιοχή και υποστηρίζουν τη δημιουργία του Ελληνικού κράτους. Έτσι η συνύπαρξη συμφερόντων των τριών Δυνάμεων καταλήγει στη δημιουργία του πρώτου ανεξάρτητου κράτους στη Βαλκανική και de facto πλέον η ακεραιότητα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας γίνεται ουτοπία.

3. Η ΠΑΓΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΤΩΝ ΔΥ- ΝΑΜΕΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1860

Στο μικρό Ελληνικό κράτος που δημιουργήθηκε ζούσε μόλις το 1/4 των Ελλήνων, ενώ τα 3/4 ζούσαν υπό τον Οθωμανικό ζυγό και οι κυριότερες πόλεις της Οθωμανικής αυτοκρατορίας όπως η Κωνσταντινούπολη, η Σμύρνη, η Θεσσαλονίκη, η Αδριανούπολη, η Φιλιππούπολη, το Μοναστήρι, έσφριζαν από τις δραστηριότητες και την παρουσία των Ελλήνων. Στην εποχή του Όθωνα διαμορφώνεται η αλυτρωτική πολιτική του Ελληνικού κράτους, γνωστή ως Μεγάλη Ιδέα, που στόχευε στην απελευθέρωση των υπόδουλων Ελληνικών επαρχιών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας με υποδαύιση επαναστατικών κινήματων σ'αυτές και τη χρήση κατάλληλων κι ευέλικτων διπλωματικών ενεργειών, με γνώμονα πάντοτε τις ευνοϊκές διεθνείς συγκυρίες. Η Μεγάλη Ιδέα δεν υπήρξε ποτέ ιμπεριαλιστική πολιτική, όπως κακώς συκοφαντήθηκε από μερικούς, αλλά το απαραίτητο υπόβαθρο και το εθνικό πλαίσιο ολοκλήρωσης του Ελληνισμού και απελευθέρωσης των εναπομενόντων υπόδουλων Ελλήνων.

Οι αντίπαλοι της Μεγάλης Ιδέας, κυρίως Έλληνες του Φαναρίου, πίστευαν αντίθετα ότι ήταν εφικτός ο βαθμιαίος εξελληνισμός της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, που θα αναβίωνε κατά κάποιο τρόπο το Βυζάντιο, διαμέσου της οικονομικής, πνευματικής και κοινωνικής ανόδου του υπόδουλου Ελληνικού στοιχείου. Παρά το γεγονός ότι η

άποψη αυτή εκ των πραγμάτων απομειώθηκε μετά την Επανάσταση του 1821 και τη δημιουργία του ανεξάρτητου Ελληνικού κράτους, οι υποστηρικτές της δεν θα παύσουν να την υποστηρίζουν μέχρι τους Βαλκανικούς πολέμους.

Η Ρωσική πολιτική θα παραμείνει μέχρι τον Κριμαϊκό πόλεμο, το 1856, φιλελληνική καθώς η Ρωσία θεωρούσε την Ελλάδα απαραίτητο έρεισμα στις διαρκείς διενέξεις της με τους Οθωμανούς. Αγγλία και Γαλλία θα αντιταχθούν σε κάθε επέκταση της Ρωσικής πολιτικής πιέζοντας με οικονομικά και πολιτικά μέσα το ελληνικό κράτος, ώστε το τελευταίο να μη συμπαραταχθεί με τη Ρωσική πλευρά. Έτσι το status quo στα Βαλκάνια συνεχίσθηκε και παγιώθηκε μάλιστα με τη συνθήκη ειρήνης του Παρισιού, το 1856, στην οποία διασφαλιζόταν ρητά η εδαφική ακεραιότητα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας με την πρόβλεψη ότι ενδεχόμενη παραβίαση της ακεραιότητας του Οθωμανικού μωσαϊκού από κάποια Δύναμη θα αποτελούσε αιτία πολέμου, casus belli, για τις υπόλοιπες.

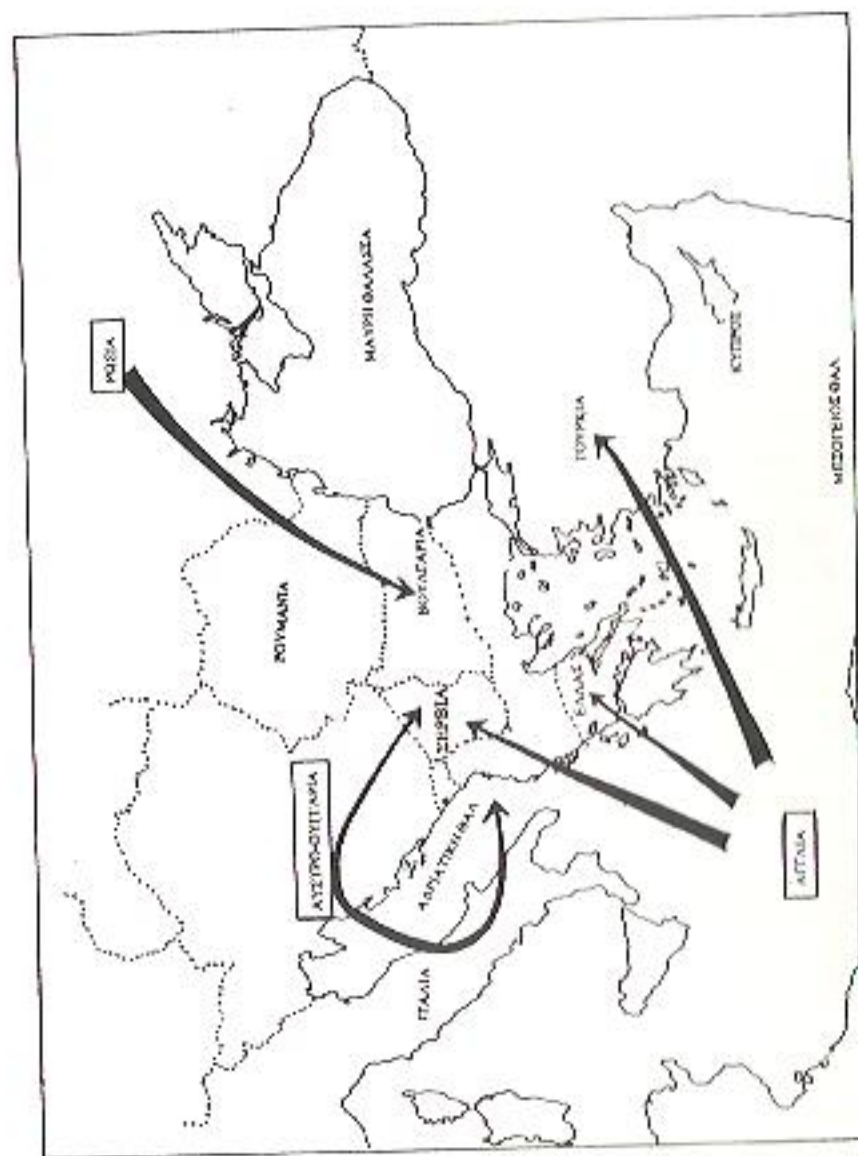
Μετά το 1860 όμως η Ρωσία θα εγκαινιάσει την Πανσλαβιστική πολιτική της κι έτσι θα έχει στο εξής αντιθέμενα συμφέροντα με την Ελλάδα. Από την άλλη πλευρά, παρά τις περί του αντιθέτου διακηρύξεις τους, και η Αγγλία και η Γαλλία αλλά και η Αυστρία ήταν πεπεισμένες ότι ο διαμελισμός της Οθωμανικής αυτοκρατορίας είναι αναπόφευκτος και θα προσπαθήσουν στη συνέχεια με κάθε τρόπο να διεισδύσουν οικονομικά και πολιτικά στη Βαλκανική.

4. ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΑΠΟ ΤΟ 1860 ΜΕΧΡΙ ΤΟΥΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ

Το άτομο όταν πιστεύει στις δυνάμεις του έχει απεριόριστες δυνατότητες, όπως έδειξε η Ελληνική Επανάσταση το 1821. Η ανθρώπινη θέληση δεν είναι αδύναμη μπροστά στα γεγονότα. Είναι η μόνη δύναμη που μπορούν να αντιτάξουν οι λαοί απέναντι στα συμφέροντα των Μεγάλων, που δεν θα πάρουν ούτε στιγμή ν' αναζητούν το ζωτικό τους χώρο στη Βαλκανική. Έτσι οι Βαλκανικοί λαοί βρίσκονται μεταξύ των αντιθέτων συμφερόντων της Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας και Αυστρίας (που τη διαδέχθηκε κατόπιν η Γερμανία). Θα πρέπει ακόμη να προστεθεί και μια σχετικά αδύναμη Ιταλική παρουσία, αρκετή όμως για να βλάψει τα συμφέροντα και τα δίκαια της Ελλάδος και της Σερβίας. Στο εξής θα κατισχύσει εκείνος ο λαός που θα πείσει ότι εξυπηρετεί καλύτερα τα συμφέροντα των Μεγάλων (φυσικά όχι όλων, γιατί κάτι τέτοιο είναι αδύνατο, αλλά ορισμένων, χωρίς όμως να προκαλεί τους υπόλοιπους).

Έτσι η Αγγλία θα δει με ενδιαφέρον την Ελλάδα ως εφαλτήριο προώθησης των συμφερόντων της και θα τη στηρίξει τουλάχιστον μέχρι το 1920. Μια Ελλάδα που οι διαστάσεις της θα καθορίζονται με τρόπο που να μη μπορεί ποτέ να θίξει τα συμφέροντα των Μεγάλων. Έτσι το 1863 γίνεται η ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα, "ευγενική" προσφορά της Αγγλίας, όχι όμως χωρίς τη

Οι επιρροές των Μεγάλων Δυνάμεων στα Βαλκάνια στο τέλος του 19ου αιώνα

συγκατάθεση της Ρωσίας, η οποία δόθηκε υπό τον όρο ότι η αντίπαλός της Αγγλία δεν θα εκμεταλλευόταν μια κάποια δημοτικότητα ως συνέπεια της χειρονομίας αυτής. Την ίδια εποχή το Κρητικό ζήτημα εγκυμονεί κινδύνους. Τον Ιανουάριο του 1869 συνέρχεται η συνδιάσκεψη του Παρισιού, στην οποία όμως τίποτε δεν άλλαξε αναφορικά με το Κρητικό ζήτημα και γενικά τις συνθήκες διαβίωσης των χριστιανικών πληθυσμών κάτω από την Οθωμανική διοίκηση. Υπό αυτές τις συνθήκες ο Τρικούπης συνειδητοποιεί την ανάγκη μιας βαλκανικής συνεννόησης και προσπαθεί να προσεγγίσει τη Σερβία.

Το ίδιο διάστημα η Ρωσία εγκαινιάζει την Πανσλαβιστική πολιτική της, στα πλαίσια της οποίας θα βοηθήσει τα Σλαβικά βαλκανικά κράτη και κυρίως τη Βουλγαρία. Παρά τις υποσχέσεις φιλίας προς την Ελλάδα, οι Ρώσοι θα την αγνοήσουν τελείως. Έτσι το 1878, η Ρωσία αγνοώντας τις άλλες Δυνάμεις υπογράφει με την Τουρκία τη συνθήκη του Αγίου Στεφάνου, που πρόβλεπε τη δημιουργία μιας μεγάλης Βουλγαρίας, με κάθοδο στο Αιγαίο, και μικρή εδαφική επέκταση του Μαυροβουνίου και της Ρουμανίας. Η αντίδραση της Αγγλίας είναι διακριτική, διότι τον ίδιο καιρό υπογράφει συνθήκη συμμαχίας με την Τουρκία, που της παραχωρούσε τη διακυβέρνηση της Κύπρου. Στις 13 Ιουνίου 1878 συνέρχεται το συνέδριο του Βερολίνου υπό την προεδρία του Βίσμαρκ. Στην Ελλάδα δεν θα επιτραπεί η συμμετοχή αντιπροσώπων της, παρά μόνον μετά από διαβήματα των Άγγλων, που μπροστά στον άμεσο κίνδυνο των συμφερόντων τους στη Βαλκανική θυμούνται και υπενθυμίζουν στις άλλες Δυνάμεις την ύπαρξη της Ελλάδος, της οποίας οι διεκδικήσεις περιορίζονταν στην προσάρτηση της Ηπειρο-Θεσσαλίας και Κρήτης.

Και σ'ό,τι αφορά την Κρήτη δεν αλλάζει τίποτε, ενώ για την Ηπειρο-Θεσσαλία οι συνέδροι υιοθετώντας τη Γαλλική πρόταση αποφάσισαν τις απευθείας διαπραγματεύσεις Ελλήνων και Τούρκων, που όμως διακωνίζονταν προς όφελος των Τούρκων. Το ίδιο διάστημα η Ιταλία εκφράζει επιφυλάξεις και αντιδρά. Τελικώς με παρέμβαση και υποστήριξη της Αγγλίας η Ελλάδα θα προσαρτηθεί το πιο μεγάλο μέρος της Θεσσαλίας και το νότιο τμήμα της Ηπείρου.

Στο νέο εδαφικό καθεστώς των Βαλκανίων, οι Σλάβοι βρίσκονται πλέον αντιμέτωποι με τους Έλληνες σ'ό,τι αφορά το μοίρασμα του υπόλοιπου της Οθωμανικής αυτοκρατορίας στην Ευρώπη, δηλαδή της Μακεδονίας και Θράκης. Η Ελλάδα όμως στο τέλος του προηγούμενου αιώνα ακολουθεί φθίνουσα πορεία. Κηρύσσεται σε πτώχευση, κάνει τον πόλεμο του 1897 και τελικώς διασώζεται χάρη στην επέμβαση των Δυνάμεων, με το αζημίωτο φυσικά.

Έτσι στην αρχή του εικοστού αιώνα η Ελλάδα βρίσκεται σε εξαιρετικά δυσχερή θέση. Οι Βούλγαροι με την υποστήριξη των Ρώσων επιβουλεύονται τη Μακεδονία για να αποκτήσουν έξοδο στο Αιγαίο. Η Αυστρία προσαρτά τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη. Η Τουρκία περιέρχεται υπό Γερμανική επιρροή. Η Αγγλία, διαισθανόμενη τον κίνδυνο που διατρέχουν τα συμφέροντά της στη Μέση Ανατολή θα αναζητήσει το στήριγμα εκείνο στα Βαλκάνια που θα μπορούσε να είναι μόνον η Ελλάδα, προς την οποία συμπλέουν πλήρως τα συμφέροντα της Αγγλίας.

Στο ίδιο διάστημα η Ελλάδα είναι απομονωμένη, αδύναμη στρατιωτικά, υπερχρεωμένη οικονομικά και συνεπώς λίγο υπολογίσιμη σε όποια συμμαχία. Το όλο κλίμα αντιστρέφει η επανάσταση στο Γουδί τον Αύγουστο του

1909, που υπήρξε αποτέλεσμα της μακροχρόνιας πολιτικής και οικονομικής κακοδαιμονίας και δυσπραγίας του Ελληνικού κράτους. Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος αναθέτει την ηγεσία της χώρας στο διορατικό και ευφυή Ελευθέριο Βενιζέλο. Ο τελευταίος προσπαθεί να ανορθώσει την Ελλάδα οικονομικά, αναδιοργανώνει το στρατό και το στόλο με τη βοήθεια Γαλλικών και Αγγλικών αποστολών αντίστοιχα (ενώ η οργάνωση του Τουρκικού στρατού γίνεται το ίδιο διάστημα από τους Γερμανούς) και προσπαθεί να προσεγγίσει τις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες.

5. ΟΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΩΡΙ- ΝΗ ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Ο μόνος τρόπος ικανοποιητικής αντιμετώπισης και λύσης του Ανατολικού Ζητήματος, κατά τον Βενιζέλο, ήταν μια συμμαχία των Βαλκανικών κρατών εναντίον της Τουρκίας. Έτσι όταν ξέσπασε ο Ιταλοτουρκικός πόλεμος, τα Βαλκανικά κράτη θεωρούν κατάλληλη τη στιγμή για εκπλήρωση των πόθων τους. Στις 13 Μαρτίου 1912 συνάπτεται μυστική Σερβοβουλγαρική συνθήκη, χωρίς να κρατηθεί ενήμερη η Ελλάδα. Εναγωνίως η τελευταία υπογράφει στις 29 Μαρτίου 1912 αμυντική συμμαχία με τη Βουλγαρία, που όμως καλύπτει μερικώς μόνον τη χώρα μας. Η θέση των συμμάχων Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας, που ήδη έχουν συνάψει συμμαχία (γνωστή ως Entente Cordiale), είναι αρνητική για μια αλλαγή του status quo στα Βαλκάνια, λόγω κυρίως μιας πιθανής ανάμιξης της Αυστρίας, που θα συνεπαγόταν και δική τους απευθείας ανάμιξη, κάτι το οποίο αυστηρατικά αποφεύγουν.

Σ' ένα τέτοιο κλίμα, Σερβία και Βουλγαρία ζητούν από την Ελλάδα να τους ακολουθήσει εναντίον της Τουρκίας. Για τον Βενιζέλο δεν υπάρχει δίλημμα. Αν η Ελλάδα δεν λάβει μέρος στον επερχόμενο βαλκανικό πόλεμο και τον κερδίσουν τα βαλκανικά κράτη, κάθε ελπίδα για μελλοντική επέκταση και δικαίωση των εθνικών πόθων πρέπει να αποκλεισθεί. Έτσι η Ελλάδα θα μπει στο Βαλκανικό πόλεμο. Την τελευταία στιγμή οι Τούρκοι, για να την

κρατίσουν ουδέτερη, θα αρχίσουν διαπραγματεύσεις με την Ελλάδα προτείνοντας την ένωση της Κρήτης και άλλες παραχωρήσεις. Είναι όμως αργά.

Ακολουθεί ο πρώτος Βαλκανικός πόλεμος και η ήττα της Τουρκίας, που έχει ως αποτέλεσμα τη ριζική αλλαγή της πολιτικής των Δυνάμεων. Η Ρωσία δεν θέλει καμιά βαλκανική χώρα να γίνει τόσο μεγάλη, ώστε να είναι δύσκολο να κηδεμονευτεί. Η Αυστρία, Γερμανία και Ιταλία επιβάλλουν την ίδρυση Αλβανικού κράτους για να εμποδίσουν την έξοδο Ελλήνων και Σέρβων στην Αδριατική. Οι Αγγλο-Γάλλοι στηρίζουν κατ' αρχήν την Ελλάδα, όχι όμως δυναμικά. Στις 3 Δεκεμβρίου 1912 οι Τούρκοι ζητούν ανακωχή και αρχίζουν οι διαπραγματεύσεις στο Λονδίνο. Οι παράλογες όμως απαιτήσεις και η αδιαλλαξία των Βουλγάρων οδηγούν Ελλάδα και Σερβία σε αμυντική συμφωνία.

Η Ελλάδα προς στιγμήν προσπαθεί να αποφύγει ένα νέο βαλκανικό πόλεμο και ζητά και πετυχαίνει Ρωσική διαιτησία. Οι υποδουλιαστές του Παναλαβισμού και σταθεροί υποστηρικτές της Βουλγαρίας αρχίζουν να φοβούνται ότι μια μεγάλη και ισχυρή Βουλγαρία δεν θα είναι υπάκουη στα κελεύσματά τους. Έτσι οι Ρώσοι αποφασίζουν να στηρίξουν την Ελληνο-σερβική συμμαχία και αναλαμβάνουν ρόλο διαιτητή, τον οποίο αποδέχεται η Βουλγαρία ενώ την ίδια στιγμή επιτίθεται εναντίον της Σερβίας. Έτσι αρχίζει ο δεύτερος Βαλκανικός πόλεμος, στον οποίο η Ελλάδα κατανικά τους Βουλγάρους στην Ανατολική Μακεδονία.

Ακολουθεί μια σκληρή διπλωματική μάχη στην οποία η Ελλάδα θα κρατήσει το σύνολο σχεδόν από ό,τι κέρδισε στο πεδίο της μάχης χάρη στη Γαλλογερμανική υποστήριξη, παρά την αντίδραση της Ρωσίας και Αυστρίας και με την Αγγλία ουδέτερη. Ιδίως η Ιταλοαυστριακή αντίδρα-

Κινήσεις στρατευμάτων Βαλκανικών χωρών κατά το Βαλκανικό Πόλεμο

ση οδηγεί σε εκκένωση της Βορείου Ηπείρου. Ακανθώδες ζήτημα παρέμεινε το καθεστώς των νησιών του Αιγαίου, που ήδη είχε απελευθερώσει ο Ελληνικός στόλος. Η Τουρκία υποστήριζε ότι ιδίως η Χίος και η Λέσβος αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της Μικρασιατικής γης. Η Ελληνική κυριαρχία στο Αιγαίο δεν θα αναγνωρισθεί από την Τουρκία παρά μόνο το 1923 με τη συνθήκη της Λωζάνης.

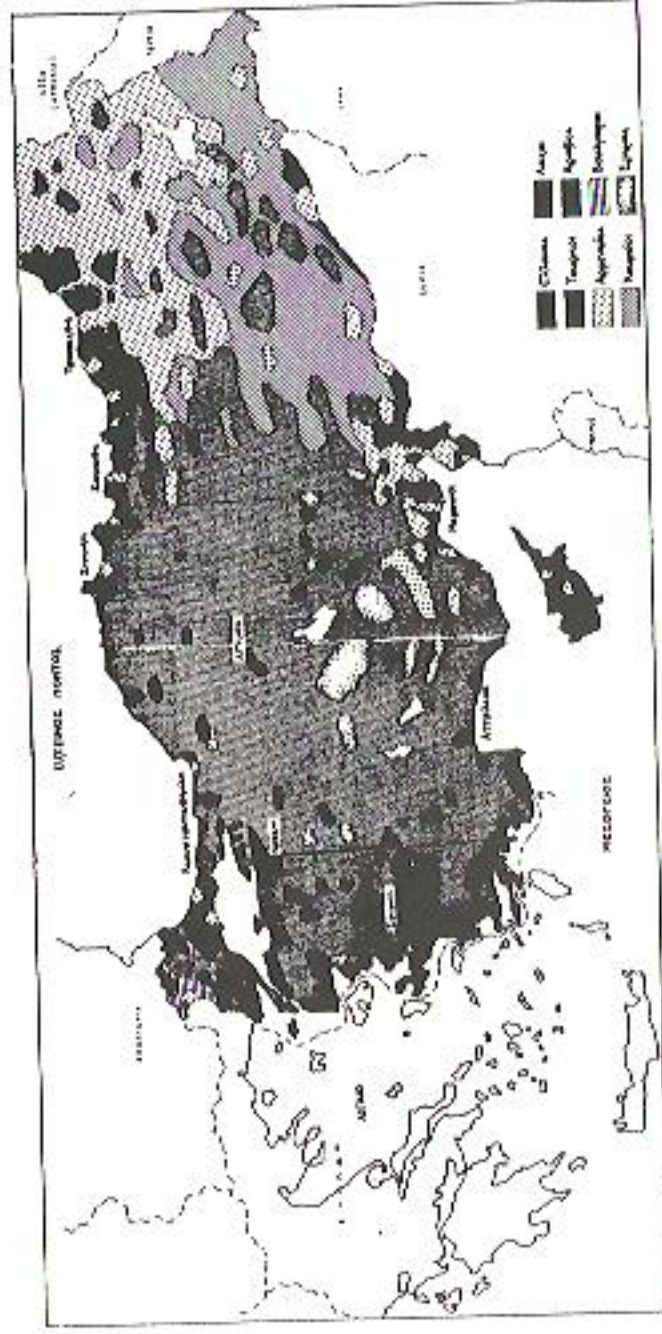
Έτσι το πέρας των Βαλκανικών πολέμων βρίσκει την Ελλάδα διπλάσια. Το πθικό λαού και στρατού έχει αναπερωθεί μέσα σε στιγμές μοναδικής εθνικής ενότητας. Την ίδια ώρα όμως πολλοί ελληνικοί πληθυσμοί στέναξαν ακόμη κάτω από την Οθωμανική καταδυνάστευση στη Θράκη και Μικρασία.

6. Η ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΚΑΙ ΜΙΚΡΑΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

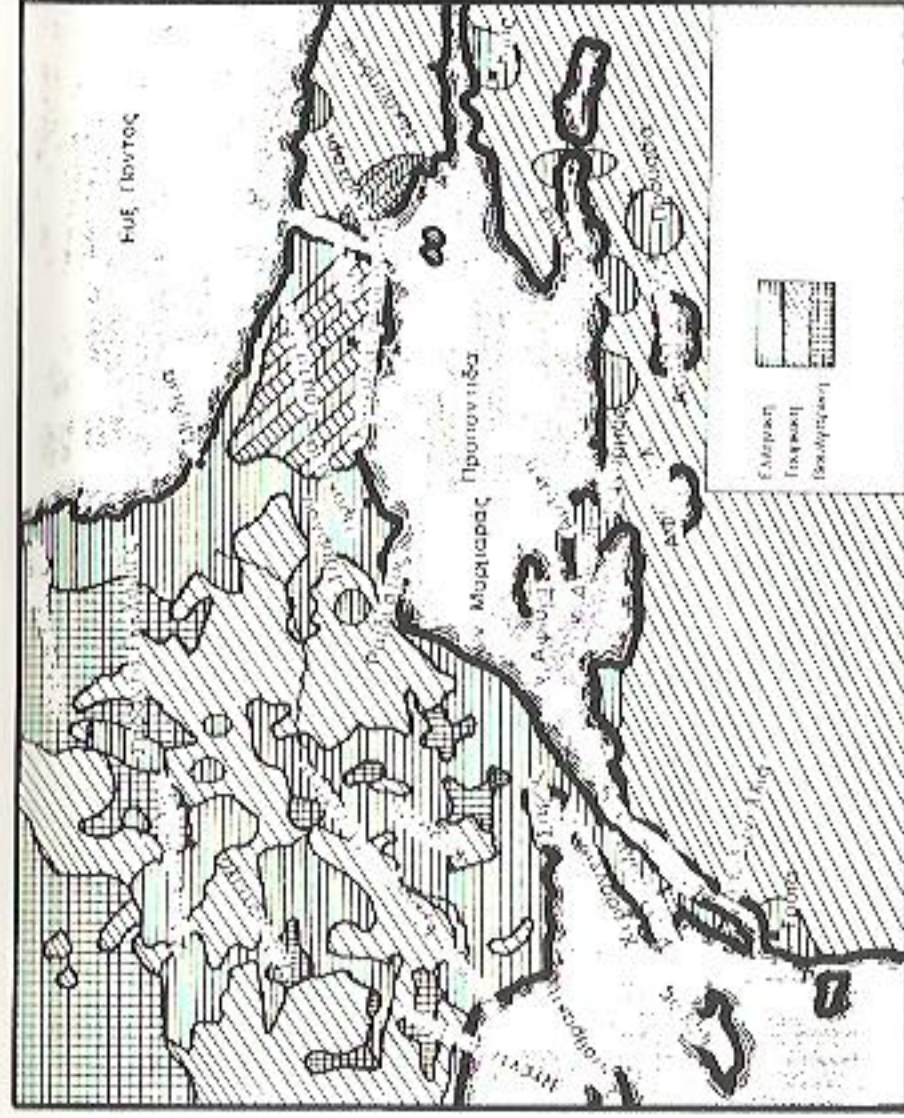
Η Ιωνία, η κοιτίδα του Ευρωπαϊκού πολιτισμού, κατοικείται εδώ και 3.000 χρόνια από Έλληνες. Από την Ιωνία η ποίηση του Ομήρου, η φιλοσοφική σκέψη του Θαλή, του Πυθαγόρα μεταλαμπαδεύτηκαν στην Αθήνα και αργότερα από τον Αλέξανδρο και τους Ρωμαίους σε Ανατολή και Δύση. Η Ιωνία ήταν ο προμαχώνας του Ελληνισμού στην Ανατολή. Σειρά όμως διαδοχικών λαθών των Βυζαντινών αυτοκρατόρων μετατόπισαν τα όρια αυτού του προμαχώνα προς τα δυτικά. Είναι αξιοσημείωτο όμως ότι μετά από 500 χρόνια δουλείας στους Οθωμανούς, μετά από εξανδραποδισμούς, σφαγές, αρπαγές περιουσιών που υπέστη ο Ελληνισμός από τους εκ Μογγολίας ορμώμενους Οθωμανούς, η Ιωνία παρέμεινε Ελληνική. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην εθνολογική σύνθεση στα παράλια της Ιωνίας, στον Πόντο και στη Θράκη το ελληνικό στοιχείο υπερτερεί στις αρχές του 20ου αιώνα, όπως φαίνεται στους χάρτες που ακολουθούν.

Μόνο στη Σμύρνη υπήρχαν το 1914 πάνω από 150.000 Έλληνες που αποτελούσαν περισσότερο από το 50% του πληθυσμού της πόλης, σε αντίθεση με τους Τούρκους που μόλις συγκέντρωναν το 30%. Στη Μερσίνα, το λιμάνι από όπου απέπλευσαν το 1974 τα αποβατικά του

Εθνολογική σύνθεση Μικράς Ασίας, Ανατολικής Θράκης και Κύπρου το 1910

Εθνολογική σύνθεση της Ανατολικής Θράκης το 1912

Αιτία, το 50% του πληθυσμού ήταν Έλληνες. Στις παράλιες πόλεις του Πόντου, Τραπεζούντα, Σαμψούντα, Κερασούντα, Σινώπη περισσότερο από το 50% του πληθυσμού ήταν Έλληνες.

Την ίδια περίοδο ο Βρετανός πρωθυπουργός Lloyd George διακηρύσσει ότι "οι Τούρκοι πρέπει να εκδιωχθούν από την Ευρώπη, διότι μετέφεραν από την Ασία στην Ευρώπη τον πυρσό του πολέμου, της λαφυραγωγίας και της δήμευσης, της τυραννίας και του εγκλήματος". Κατά τον Lloyd George "οι Τούρκοι υπήρξαν επί αιώνες ο κύριος κίνδυνος για την Ευρώπη και αν' αυτών θα πρέπει να εγκατασταθούν στην Εγγύς Ανατολή χριστιανικοί εργατικοί λαοί για να αναβιώσουν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό".

Αλλά και οι παραγωγικοί μηχανισμοί δεν βρίσκονται στα χέρια των Τούρκων. Έτσι, Τουρκική αναφορά του 1914 δίνει την εξής κατανομή κεφαλαίου και εργασίας μεταξύ των διαφόρων εθνοτήτων που κατοικούσαν στην Οθωμανική αυτοκρατορία.

Υπό αυτές τις συνθήκες το Ανατολικό Ζήτημα εξακολουθεί να μην έχει βρει τη λύση του.

Εθνότητα	Κεφάλαιο (%)	Εργασία (%)
Έλληνες	50	60
Τούρκοι	15	20
Αρμένιοι	20	10
Εβραίοι	5	10
Άλλοι υπήκοοι	10	--

Κατανομή κεφαλαίου και εργασίας μεταξύ των διαφόρων εθνοτήτων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας το 1914.

7. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ: ΠΟΣΟ ΓΡΗΓΟΡΑ ΞΕΧΝΟΥΝ ΟΙ ΣΥΜΜΑΧΟΙ

Λίγο πριν τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο η Τουρκία βρίσκεται μοιρασμένη σε ζώνες επιρροής των Μεγάλων Δυνάμεων και συγκεκριμένα της Γαλλίας, Αγγλίας και Γερμανίας, με πιο απειλητική τη Γερμανία που διεισδύει όλο και περισσότερο σε βάρος των άλλων δύο. Η ευλόγιστη Τουρκική διπλωματία, παρά τις παραδοσιακά κακές σχέσεις με τη Ρωσία, δεν διστάζει να διαπραγματευθεί με την Entente, τη συμμαχία Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας. Τελικά η Τουρκία διαλέγει για συμμάχους της τους Γερμανούς, που της υπόσχονται τα νησιά του Αιγαίου και την Κρήτη.

Για την Ελλάδα αντίθετα, η σύμπτωση των εθνικών και κοινωνικοπολιτικών συμφερόντων με τους Αγγλο-Γάλλους υπαγόρευε, κατά το Βενιζέλο, τη χωρίς όρους συμμαχία με την Entente. Η απάντηση όμως της Entente προς το Βενιζέλο στις 12 Αυγούστου 1914 είναι έμμεσα αρνητική, από φόβο ότι πιθανή συμμαχία με την Ελλάδα θα οδηγούσε αυτόματα σε προσχώρηση Τούρκων και Βουλγάρων στο Γερμανικό στρατόπεδο. Μάλιστα οι δυνάμεις της Entente δεν δίστασαν να διαπραγματευτούν με Τούρκους και Βουλγάρους την ουδετερότητά τους με αντάλλαγμα το μίσθωμα της Ελλάδος υποσχόμενοι στους

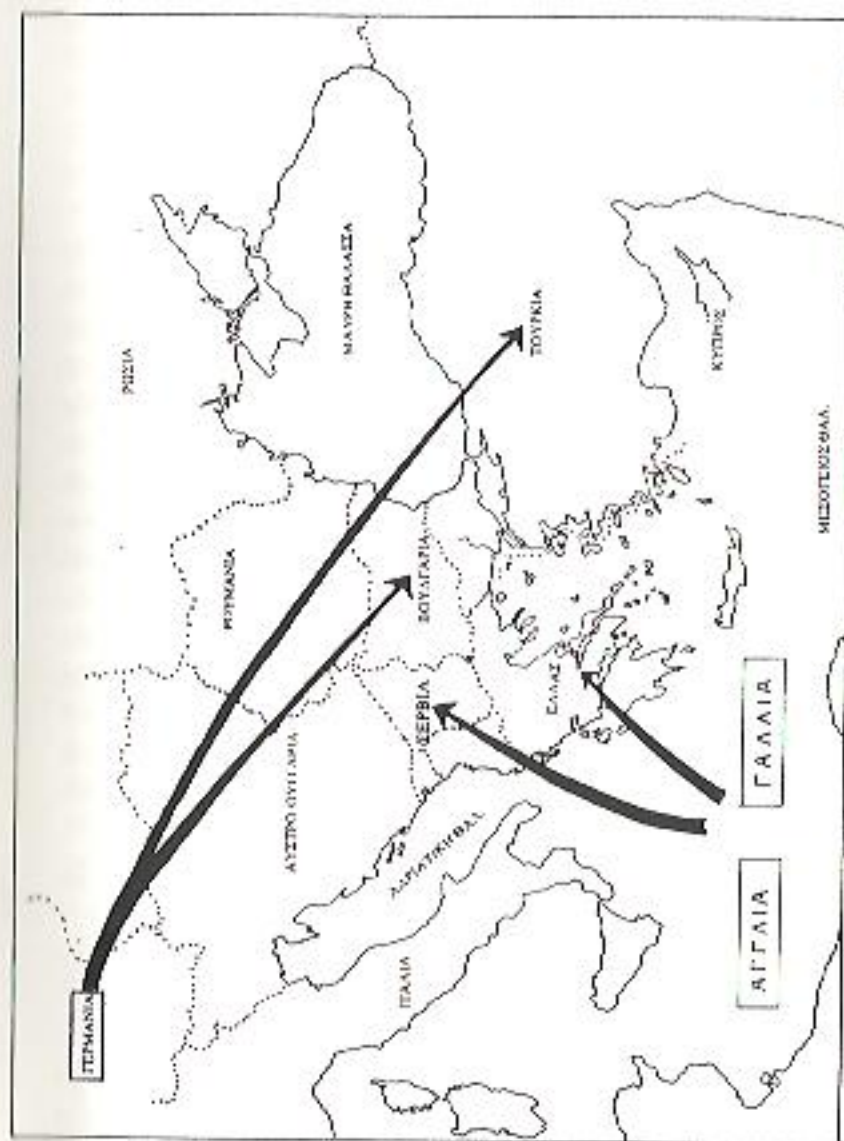
Βουλγάρους την Ανατολική Μακεδονία με την Καβάλα και στους Τούρκους τα νησιά του Αιγαίου και την Κρήτη.

Στις 18 Αυγούστου 1914, και ενώ οι Γερμανοί βρίσκονται μόλις 65 χιλιόμετρα έξω από το Παρίσι, ο Βενιζέλος επαναλαμβάνει προς τους Αγγλο-Γάλλους την προσφορά του, θέτοντας μάλιστα τις στρατιωτικές δυνάμεις της χώρας στη διάθεσή τους. Και αυτή όμως η προσφορά του αποκρούεται από τους Αγγλο-Γάλλους.

Τελικά Βουλγαρία και Τουρκία προσχωρούν στο στρατόπεδο των Κεντρικών Δυνάμεων. Αντιλαμβανόμενοι οι Σύμμαχοι το σφάλμα τους απαιτούν από την Ελλάδα τη χωρίς όρους προσχώρηση στο στρατόπεδό τους. Σχεδιάζοντας την κατάληψη της χερσονήσου της Καλλίπολης και έχοντας ανάγκη τον Ελληνικό στρατό και στόλο, οι Άγγλοι υποσέκονται στην Ελλάδα την Κύπρο και περιοχές της Μικράς Ασίας, προτάσεις στις οποίες αντιδρούν Ιταλοί και Ρώσοι, επικυιάσσοντας οι τελευταίοι στους εαυτούς τους τα Στενά και την Κωνσταντινούπολη η οποία την περίοδο εκείνη ήταν εθνολογικά στη μεγάλη πλειοψηφία πόλη Ελληνική. Ο Βενιζέλος όμως ήταν βέβαιος ότι η Αγγλία θα έκανε κάθε τι για να εμποδίσει την κάθοδο των Ρώσων στη Μεσόγειο.

Υπό τέτοιες συνθήκες ξεσπά ο Δικασμός. Ο Θρόνος, προφανώς λόγω δεσμών αίματος και παιδείας προς τη Γερμανία, εισπνέεται πολιτική ουδετερότητας, που όμως εξυπηρετεί μόνο τα Γερμανικά και Τουρκικά συμφέροντα. Τελικώς θα επικρατήσει η άποψη Βενιζέλου και η Ελλάδα θα συμπαράταχθεί με τις Δυνάμεις της Entente.

Το τέλος του πρώτου παγκόσμιου πολέμου θα βρει την Ελλάδα στο πλευρό των νικητών συμμάχων, καθώς όμως συμμετείχε στον πόλεμο δίχως ανταλλάγματα, ο Βενιζέλος ήταν υποχρεωμένος να δώσει σκληρές διπλω-

Οι επιρροές των Μεγάλων Δυνάμεων στο Βαλκάνιο λίγο πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

ματικές μάχες για δικαίωση των θυσιών της Ελλάδος. Ευτυχώς για την Ελλάδα, ένα από τα πιο επικίνδυνα αντίπαλα κράτη στους κόλπους της Entente, η Ρωσία, εξαιτίας εσωτερικών αναστατώσεων μετά την επανάσταση των μπολσεβίκων, στερείται της δυνατότητας συμμετοχής στη συνδιάσκεψη της ειρήνης. Έτσι παρά την αντίδραση των Ιταλών, που θεωρώντας την Ελλάδα ως αντίπαλό τους στην Ανατολική Μεσόγειο δεν διατάζουν να υποστηρίξουν Τούρκους και Βουλγάρους, η στιγμή για την Ελλάδα είναι ευνοϊκή. Με τη Συνθήκη των Σεβρών που υπογράφεται στις 28 Ιουλίου 1920 παραχωρείται στην Ελλάδα η Θράκη, εκτός από την Κωνσταντινούπολη και τα περίχωρά της, η Ιωνία από το Αδραμύτιο μέχρι την Έφεσο, με βάθος εντός της Μικρασιατικής γης 100 περίπου χιλιομέτρων και δημιουργούνται η Αρμενία και ο Πόντος ως ανεξάρτητα κράτη. Με την υποστήριξη των Αγγλο-Γάλλων ο Ελληνικός στρατός αποβιβάζεται στη Σμύρνη. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η συνθήκη των Σεβρών υπογράφηκε από εκπροσώπους του Σουλτανικού καθεστώτος που σύντομα δεν θα εξέφραζε τίποτε και την εφαρμογή της ανέλαβε να φέρει σε πέρας μόνη η Ελλάδα. Η συνθήκη των Σεβρών αγνόησε τους Τούρκους εθνικιστές του Κεμάλ, που ήδη οργανώνονταν στην Ανατολική Τουρκία μεταξύ Αρμενίας και Κουρδιστάν με την υποστήριξη των Σοβιετικών.

Σ' όση αφορά την επίσης ηττημένη στον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο Βουλγαρία, η συνθήκη ειρήνης του Neilly προσδιόρισε το 1919 τα γεωγραφικά της σύνορα και πρόβλεψε, μεταξύ άλλων, ανταλλαγή πληθυσμών Ελλάδος-Βουλγαρίας. Έτσι 46.000 Έλληνες της Βουλγαρίας ανταλλάχθηκαν με 92.000 Βουλγάρους της Μακεδονίας και Θράκης.

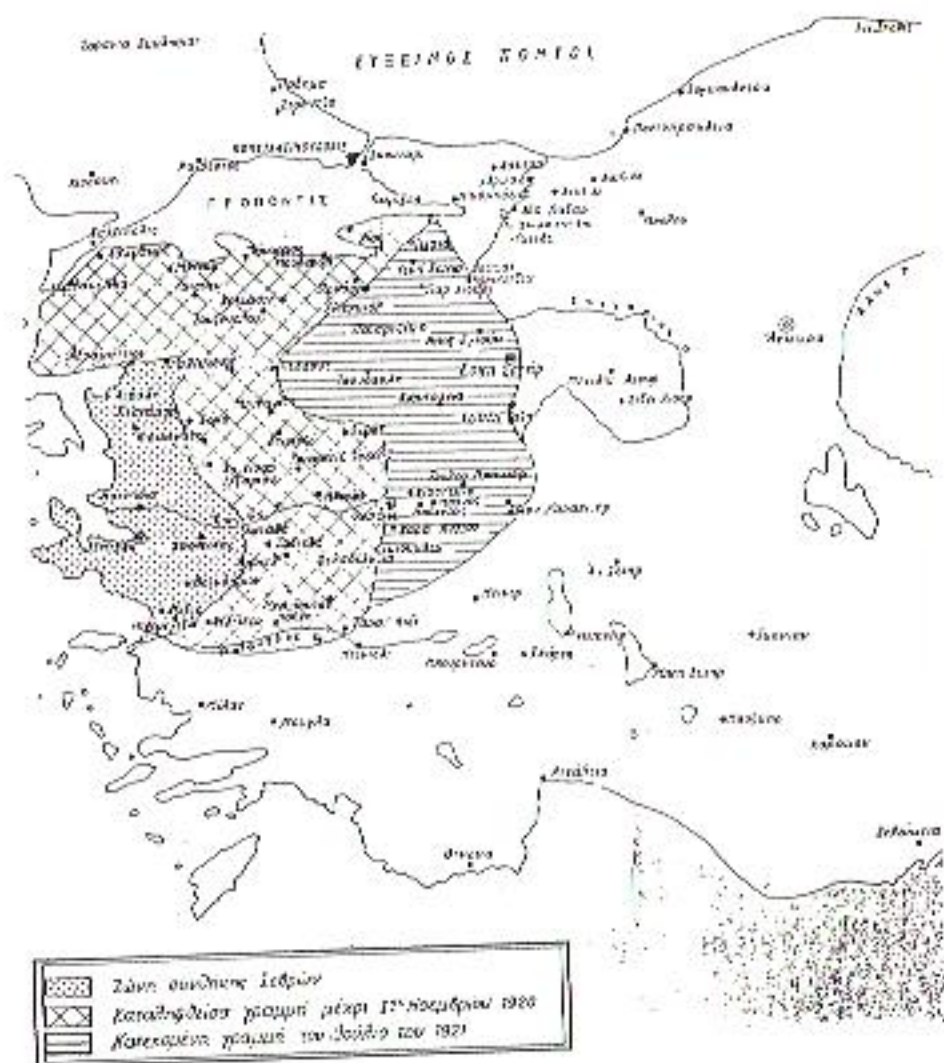
Στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920 ο Βενιζέλος

αντί αναγνώρισεως του έργου του γνωρίζει την αγνωμοσύνη των Ελλήνων, πιτάται κατά κράτος και δεν εκλέγεται καν βουλευτής. Έτσι την υλοποίηση της συνθήκης των Σεβρών και την υποχρέωση σε συνθηκολόγηση των ανερχόμενων δυνάμεων του Κεμάλ ανέλαβαν οι αντίπαλοί του.

Στα βάθη της Ανατολίας το ίδιο διάστημα, ο Κεμάλ οργανώνει τους ατάκτους του με γενναία οικονομική και στρατιωτική υποστήριξη του νέου σοβιετικού κομμουνιστικού καθεστώτος των Λένιν και Στάλιν. Η Σοβιετική βοήθεια που δόθηκε στην Τουρκία μεταξύ 1919-1921 ανηρρωσώπει ποσό μεγαλύτερο από τον ετήσιο προϋπολογισμό της Τουρκίας. Έτσι η κομμουνιστική πλέον Ρωσία θα αντισταθεί πρώτη στην εθνική ολοκλήρωση της Ελλάδος, την οποία ήθελε πάντοτε μικρό και ανίσχυρο κράτος, εύλητο στις παρεμβάσεις της. Στην Κομμουνιστική Διεθνή του 1921 υποστηρίζεται το εθνικιστικό κίνημα του Κεμάλ και ζητείται η απόδοση των Στενών και της Κωνσταντινούπολης στην Τουρκία, διότι έτσι οι καθολικοί διάδοχοι της Τσαρικής πολιτικής μπολσεβίκοι κομμουνιστές εκτιμούσαν ότι τα Στενά δεν θα περιέλθουν υπό καθεστώς λανθάνουσας δυτικής κυριαρχίας.

Στο μεταξύ οι Συμμαχικές Δυνάμεις εξακολουθούν να διατηρούν ισχυρά συμφέροντα στο χώρο της Τουρκίας. Η Γαλλία εξυπηρετεί το 60% του Οθωμανικού δημόσιου χρέους και καλύπτει το 54% των ιδιωτικών εταιρειών. Αντίθετα η Αγγλία έλεγχε μόνο το 15% των επενδυμένων κεφαλαίων και η Γερμανία το 25%. Έτσι πρώτοι οι Γάλλοι αρχίζουν να ομαλοποιούν τις σχέσεις τους με τον Κεμάλ, μετά μάλιστα τον τερματισμό των εκθροπισμών στην Κιλικία το 1920, όπου η Γαλλία είχε ισχυρά οικονομικά συμφέροντα. Στο μεταξύ οι Ιταλοί έχουν ήδη καταλάβει τα Δωδεκάνησα.

Χάρτης διαδοχικών προελάσεων στρατιάς Μικράς Ασίας

Έτσι ενώ ο Ελληνικός στρατός προελαύνει το 1921 στη Μικρά Ασία επιδιώκοντας την ανέφικτη ολοκληρωτή καταστροφή του τουρκικού στρατού, που ήδη έχει ανασυντάξει ο Κεμάλ, ώστε ο τελευταίος να αναγνωρίσει το νέο εδαφικό καθεστώς, μόνη η Αγγλία διάκειται ευμενώς προς τη χώρα μας. Γρήγορα όμως και αυτή θα μεταστραφεί.

Με την άφρονα προέλαση στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας, που φυσικά δεν είχε τέλος καθώς ο Τουρκικός στρατός υποχωρούσε συνεχώς χωρίς να διαλύεται, με τον Ελληνικό στρατό κουρασμένο, με όλες τις Μεγάλες Δυνάμεις να υποστηρίζουν και να βοηθούν φανερά πλέον τον Κεμάλ, με το εσωτερικό μέτωπο δικασμένο, με την οικονομία σε δεινή θέση δεν θα αργήσει να έλθει η καταστροφή τον Αύγουστο του 1922, οι σφαγές, οι λεηλασίες, ο ξεριζωμός των Ελλήνων από τις πατριωτικές εστίες όπου ζούσαν επί 3.000 χρόνια. Στο διάστημα 1914-1923 ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας έχασε πάνω από 1.000.000 ψυχές, θύματα των ορδών των Οθωμανών.

Μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις υπογράφεται η συνθήκη της Λωζάνης το 1923. Συμφωνείται η υποχρεωτική ανταλλαγή 1.300.000 Ορθοδόξων της Τουρκίας με μόλις 350.000 Μουσουλμάνους που βρίσκονταν στην Ελλάδα. Η προφανής δυσαρμονία (3 Έλληνες προς έναν Τούρκο) αποτελεί μια ιστορική αδικία σε βάρος της Ελλάδας. Θα έπρεπε να της δοθεί τουλάχιστον η Ανατολική Θράκη. Από την ανταλλαγή των πληθυσμών εξαιρούνται οι 250.000 Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και οι 23.000 Μουσουλμάνοι των νομών Ξάνθης και Ροδόπης. Η Ίμβρος και Τένεδος επιστρέφονται στην Τουρκία, η οποία αναγνωρίζει την Ελληνική κυριαρχία στα νησιά του Αιγαίου.

Με την άδικη για την Ελλάδα συνθήκη της Λωζάνης, οι Μεγάλες Δυνάμεις αφήνουν αόριστα περιθώρια στην

Τουρκία να υπολογίζεται ως Ευρωπαϊκή χώρα, ή πιο σωστά αφήνουν στις ίδιες τις Μεγάλες Δυνάμεις την ευχέρεια, εφόσον το επιβάλλουν τα δικά τους συμφέροντα, να υπολογίζουν την Τουρκία ως Ευρωπαϊκή χώρα.

8. ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ: Η ΨΕΥΔΑΙΣΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΦΙΛΙΑΣ

Με τη Μικρασιατική καταστροφή διασώζεται η ακεραιότητα της Τουρκίας, η οποία στο εξής θα προσπαθήσει εναγωνίως να εισέλθει στην κλειστή λέσχη της Δύσης. Η σύγχρονη Τουρκία, δημιούργημα των Μεγάλων Δυνάμεων, θα διαδραματίζει πλέον το ρόλο του εμβόλιμου κράτους που θα εξυπηρετεί κατά περίπτωση τα συμφέροντα των Δυνάμεων. Η κρατική τουρκική πολιτική θα καθορίζεται και θα υλοποιείται στο εξής από μια μικρή στρατογραφειοκρατική ελίτ, με γνώμονα τα συμφέροντα του κράτους και της στρατογραφειοκρατίας. Ελλείψει πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς τα κατάλοιπα των Οθωμανών οραματίζονται τον εξευρωπαϊσμό τους, που όμως ποτέ δεν θα συμβεί πραγματικά, αλλά θα μείνει ονομαστικός, σχηματικός και επίπλοστος. Αυτή ακριβώς η στρατογραφειοκρατία θα αναπτύξει το νέο τουρκικό δόγμα της υπεροχής, της μεγαλομανίας, του επιθετικού εθνοκεντρισμού εναντίον όλων των γειτονικών χωρών, ιδιαίτερα μάλιστα εναντίον της Ελλάδος.

Σ'ότι αφορά τους διπλωματικούς προσανατολισμούς, η στρατογραφειοκρατία συνειδητοποιεί ότι όποτε η Τουρκία ήταν σε αντίθετο συνασπισμό με την Ελλάδα ηττήθηκε

κατά κράτος. Έτσι του λοιπού, οι Τούρκοι διπλωμάτες θα καταβάλλουν συστηματικά προσπάθειες να βρίσκονται στις ίδιες συμμαχίες με την Ελλάδα, στον ίδιο συνασπισμό μ' αυτήν.

Η προσέγγιση όμως Βουλγαρίας-Σερβίας και Ιταλίας-Τουρκίας στις αρχές της δεκαετίας του 1930 οδηγούν το Βενιζέλο σε επαναπροσδιορισμό της Ελληνικής πολιτικής και στην προσέγγιση της Τουρκίας. Οι υπεραισιόδοξοι βλέπουν να έρχεται επιτέλους η περίοδος της αρμονικής συνεργασίας των δύο προαιώνιων αντιπάλων ένθεν και εκείθεν του Αιγαίου.

Αξιοσημείωτο είναι ότι με τη συμφωνία του Ιουνίου του 1930 η Ελλάδα υποχρεωνόταν να καταβάλλει στην Τουρκία 425.000 λίρες Αγγλίας, από τις οποίες οι 150.000 ήταν αποζημιώσεις των κτημάτων των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, που βρίσκονταν έξω από την περιοχή της Οθωμανικής πρωτεύουσας και τα οποία είχε καταλάβει η Τουρκική κυβέρνηση. Στις 30 Οκτωβρίου 1930 υπογράφηκε στην Άγκυρα σύμφωνο φιλίας, ουδετερότητας και διαπραξίας μεταξύ Ελλάδος-Τουρκίας, ναυτικό πρωτόκολλο περιορισμού των ναυτικών εξοπλισμών και εμπορικό σύμφωνο. Ακόμη πιο προχωρημένο ήταν το ελληνοτουρκικό σύμφωνο αμοιβαίας εγγύησης της εδαφικής ακεραιότητας των δύο χωρών που υπογράφηκε το Σεπτέμβριο του 1933, σύμφωνα με το οποίο Ελλάδα και Τουρκία αναλάμβαναν την εγγύηση του κοινού συνόρου τους. Ακόμη τα δύο κράτη ήταν υποχρεωμένα να έρχονται σε συνεννόηση σχετικά με τα διεθνή ζητήματα και τέλος μπορούσαν να εκπροσωπηθούν διεθνώς με κοινούς αντιπροσώπους τους, όταν το έκριναν σκόπιμο.

Η Ελληνοτουρκική φιλία όμως υπήρξε εφήμερη. Οι φρούδες προσδοκίες γρήγορα θα διαφρευθούν και η

Τουρκική επιθετικότητα και αναξιοπιστία θα αποβάλλουν τα προσκλήματα.

Στο μεταξύ η στρατογραφειοκρατία της Τουρκίας αναπτύσσει το βασικό δόγμα της εξωτερικής της πολιτικής: να αποφεύγονται δηλαδή πρωτοβουλίες με αβέβαιη έκβαση. Όταν πάλι η Τουρκία θα αποφασίζει μια συγκεκριμένη επιλογή, αυτό θα γίνεται διότι τα προσδοκώμενα οφέλη δεν την εκθέτουν σε κινδύνους και το πιθανολογούμενο κόστος είναι μικρό. Έτσι τις παραμονές του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου η Τουρκία ερωτοτροπεί ασύστολα με τις δυνάμεις του Άξονα και ιδιαίτερα με τη Γερμανία. Την ίδια όμως ώρα διαπραγματεύεται και με τους Συμμάχους. Το ζητούμενο αντάλλαγμα για την έξοδο της στον πόλεμο στο πλευρό του ενός ή του άλλου είναι το ίδιο: τα νησιά του Αιγαίου, τα Δωδεκάνησα, η Δυτική Θράκη ακόμη και το Ιράκ και η Συρία. Διότι ήδη έχει επικρατήσει στην Τουρκία ως κυρίαρχη ιδεολογία ότι δήθεν η Ελλάδα επεκτείνεται συνεχώς σε βάρος της Τουρκίας. Αγνοείται συστηματικά ότι η Τουρκία ως έθνος δεν ήταν τίποτε περισσότερο από μερικές χιλιάδες πολεμοκαρείς ιππείς των υψιπέδων του Θιβέτ οι οποίοι εξανδραποδίζοντας ό,τι Χριστιανικό έβρισκαν μπροστά τους έφθασαν στα μικρασιατικά παράλια και αλλοίωσαν συνειδήσεις και πολιτισμό χιλιετηρίδων. Στην πραγματικότητα αυτοί επεκτείνονται συνέχεια σε βάρος του Ελληνισμού, χωρίς να έχουν εισφέρει τίποτε στον πολιτισμό και την ανάπτυξη.

Αξιοποιώντας πλήρως το ρόλο της εμβόλιμης δύναμης μεταξύ Δύσης και Ρωσίας, η Τουρκία θα επιτύχει το 1936 ευνοϊκή γ' αυτήν αλλαγή του καθεστώτος των Στενών. Με τη συνθήκη της Λωζάνης είχε υπογραφεί μια ξεχωριστή συμφωνία για τα Στενά, των οποίων πρόβλεπε αποστρατικοποίηση, όπως επίσης για την Κωνσταντινού-

πολη, το Πέραν, το Γαλατά, το Σκούταρι, τα Πριγκηπονήσια αλλά και την υπόλοιπη περιοχή των περιχώρων της Βασιλεύουσας. Στις παραπάνω περιοχές η Τουρκία μπορούσε να διατηρεί μόνο δυνάμεις αστυνομίας και χωροφυλακής. Δεκατρία χρόνια μετά τη συνθήκη της Λωζάνης, με την άνοδο του ναζισμού στη Γερμανία, με τη κληρή μέχρι ανύπαρκτη διεθνή έννομη τάξη, η Τουρκία πιέζει για αλλαγή του καθεστώτος των Στενών και δεν χάνει την ευκαιρία. Με τη στήριξη του Άξονα και της Σοβιετικής Ένωσης, καταφέρνει στη συνθήκη του Μοντρέυξ το 1936 αλλαγή στο καθεστώς των Στενών, τα οποία μπορεί πλέον να στρατιωτικοποιήσει και οχυρώσει πλήρως. Είναι ακατανόητη η συμπεριφορά των Συμμάχων. Άφησαν τη λειτουργία των Στενών στη δικαιοδοσία της Τουρκίας, που είναι τόσο ευάλωτη στις Ρωσικές πιέσεις. Αξιοσημείωτο είναι ότι το καθεστώς αποστρατιωτικοποίησης παρέμεινε για τα νησιά του Αιγαίου, εκτός από τη Λήμνο και τη Σαμοθράκη.

Έτσι υπό καθεστώς αμφίβολης ουδετερότητας θα παραμείνει η Τουρκία μέχρι το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου. Η Ελλάδα αντίθετα, πιστή στους Συμμάχους θα εισέλθει στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, χωρίς να συμφωνήσει συγκεκριμένα ανταλλάγματα σε περίπτωση νίκης. Η Ελληνική νίκη εναντίον των Ιταλών, η γενναία αντίσταση κατά των Γερμανών, η τετραετής κατοχή θα ξεχασθούν γρήγορα, όταν θα έλθει η ώρα των διαπραγματεύσεων το 1944-45.

Ως ελάχιστη αναγνώριση του αγώνα της Ελλάδος και της συμβολής της στη νίκη των Συμμάχων θα έπρεπε να της δοθούν η Ανατολική Θράκη με την Κωνσταντινούπολη, η Βόρειος Ήπειρος και τα Δωδεκάνησα. Ήδη όμως έχουν αλλάξει οι διεθνείς συσχετισμοί και δημιουργείται

ένα νέο status quo μεταξύ Ανατολής (Σοβιετικής Ένωσης και Δορυφορικών Χωρών) και Δύσης. Από το συσχετισμό αυτό και αξιοποιώντας το ρόλο της εμβόλιμης χώρας βγαίνει πάλι ωφελημένη η με την πλευρά των ηττημένων Τουρκία. Η Σοβιετική Ένωση δεν θα δεχθεί αλλαγή στο καθεστώς των Στενών κι έτσι θα αποκλεισθεί κάθε σκέψη για επέκταση προς τα Ανατολικά της Ελληνικής Επικράτειας. Χάρη όμως στη Σοβιετική ψήφο θα δοθούν στην Ελλάδα το 1946 τα Δωδεκάνησα. Η Ρωσία θέλει την Τουρκία τόσο ισχυρή, όσο να την ελέγχει. Κι αυτό το έδειξε το 1946, μια από τις λίγες φορές που στήριξε καθοριστικά τα Ελληνικά συμφέροντα.

9. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΥΠΑΡΚΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ

Μετά το 1945 η παγκόσμια τάξη χαρακτηρίζεται από τον ανταγωνισμό των δύο Υπερδυνάμεων ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης, με διαφορετικά γεωπολιτικά συμφέροντα η καθεμιά στην Ανατολική Μεσόγειο, από τον ψυχρό πόλεμο και τη διατήρηση του status quo. Η Αγγλία μετατρέπεται σε δύναμη δεύτερης σειράς. Το 1951 δημιουργείται το ΝΑΤΟ, στο οποίο τα συμφέροντα των Ηνωμένων Πολιτειών επιβάλλουν τη συμμετοχή Ελλάδος και Τουρκίας που θα θεωρούνται στο εξής ως σύμμαχοι χώρες. Έτσι η Τουρκία θα βρει ευεπίφορο έδαφος για να εκδηλώσει εμπράκτως τις επεκτατικές της βλέψεις κατά της Ελλάδος, η οποία διαμορφώνει ως βασικό δόγμα της εξωτερικής της πολιτικής την ειρηνική συνύπαρξη, την εποικοδομητική συνεργασία και την καλή γειτονική σχέση, οι οποίες όμως συστηματικά πλέον λειτουργούν ετεροβαρώς προς την Ελλάδα. Έτσι η Τουρκία άρχισε να δημιουργεί μια σειρά από ζητήματα με κυριότερα το Κυπριακό, την εκδίωξη των εναπομενόντων Ελλήνων από Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, Ίμβρο και Τένεδο, τις παράλογες διεκδικήσεις στο Αιγαίο, τη συστηματική υποκίνηση των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης. Στα παραπάνω θα πρέπει να προστεθεί και το

δώσει την ευκαιρία στην Τουρκία να πράξει το καίριο τρίτο βήμα, φυσικά με την ανοχή ΗΠΑ, Σοβιετικής Ένωσης, Αγγλίας (ή με την ενθάρρυνση κάποιας από αυτές). Η ανοχή της Δύσης έγκοιτε στην Τουρκική κατοχή του 40% του νησιού, μιας Δύσης που θυμάται τις ηθικές αρχές μόνο όταν εξυπηρετούν τα συμφέροντά της, θα οδηγήσει στα σημερινά αδιέξοδα στα οποία δεν επιτρέπεται καμιά επιπλέον ελληνική υποχώρηση που δεν θα κατοχυρώνει τουλάχιστον την ανεξαρτησία και τον (από αιώνες) κατά 80% ελληνικό χαρακτήρα του νησιού. Η Κύπρος, ο Ακρίτας, το προχωρημένο φυλάκιο του Ελληνισμού δεν θα πέσει στους Οθωμανούς επεκτατιστές.

Η Ελλάδα θα πρέπει να προβληματιστεί ιδιαίτερα από τη στάση των Δυτικών Συμμάχων απέναντι στην Τουρκία, που επέδειξε αντισυμμαχική συμπεριφορά στη διάρκεια των δύο παγκοσμίων πολέμων αλλά και ερμαφρόδιτη (και πάντοτε προς ίδιον όφελος) πολιτική έκτοτε, και παρά όλα αυτά υποστηρίζεται διαρκώς. Ιδίως προς την πλευρά των ΗΠΑ, Υπερδύναμης χωρίς ιστορικό παρελθόν, συνεπώς χωρίς μνήμη, θα πρέπει να εξηγηθεί ο ύπουλος ρόλος της Τουρκίας και ότι μόνον η Ελλάδα μπορεί να εξυπηρετήσει με σταθερότητα τα γεωπολιτικά συμφέροντά των ΗΠΑ στην περιοχή.

Η εκδίωξη των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, Σμύρνης, Ίμβρου και Τενέδου

Συνεχίζοντας πιστά την Οθωμανική παράδοση, η σύγχρονη Τουρκία επιδόθηκε σε μια συστηματική, και κυρίως χωρίς προσχήματα, εκδίωξη κάθε Ελληνικού στοιχείου από την επικράτειά της. Έτσι στη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου η Τουρκία θεοσίζει ένα ιδιαίτερα

ανθελληνικό μέτρο, που είναι η επιβολή ενός επαχθούς φόρου παρουσίας, του περίφημου *berlik*, με τον οποίο η Ελληνική μειονότητα φορολογήθηκε πολύ περισσότερο από τις δυνατότητές της.

Αποκορύφωμα υπήρξαν οι βανδαλισμοί και οι λεηλασίες της 6/7 Σεπτεμβρίου 1955 στην Κωνσταντινούπολη με το πρόσχημα του ενδιαφέροντος του Τουρκικού λαού για τα αδέρφια τους στην Κύπρο. Λεηλατήθηκαν και καταστράφηκαν 1004 σπίτια, 4348 καταστήματα, 21 εργοστάσια, 110 εστιατόρια, 12 ξεναδοχεία, 26 σχολεία, 29 εκκλησίες, ενώ 34 έπαθαν σημαντικές ζημιές. Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών εκτίμησε τις ζημιές των Ορθόδοξων Εκκλησιών σε 150 εκατομ. δολάρια. Αξιοσημείωτο είναι ότι η Τουρκική κυβέρνηση όχι μόνο έμεινε απαθής απέναντι στους βανδαλισμούς, όχι μόνο τους υπέθαλψε, αλλά ενώ υποσχέθηκε αποκατάσταση των ζημιών της Ελληνικής Κοινότητας δεν έπραξε τίποτα.

Πρωτοφανείς διωγμούς υπέστησαν το 1955 και οι εναπομείναντες Έλληνες της Σμύρνης. Στην Ίμβρο και Τένεδο, νησιά με το σύνολο του πληθυσμού Έλληνες πριν από λίγες δεκαετίες, χρησιμοποιήθηκε κάθε μέσο για να εκδιωχθεί ο Ελληνισμός. Ως αποτέλεσμα οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης δεν ξεπερνούν σήμερα τις 3.000, ενώ ήταν 250.000 το 1922, της Ίμβρου και Τενέδου τις μερικές εκατοντάδες, ενώ έχει εξαφανισθεί κάθε ίχνος Ελληνισμού από τη Σμύρνη.

Η αντίδραση των ισχυρών της γης σ'όλην αυτή τη γενοκτονία ήταν από κλιάρη μέχρι ανύπαρκτη. Δεν είχαν άλλωστε κανένα διακυβευόμενο συμφέρον για να επέμβουν. Ο Ελληνισμός όμως δεν θα ξεχάσει τα αδέρφια της Κωνσταντινούπολης, Σμύρνης, Ίμβρου και Τενέδου και

όταν έλθει το πλήρωμα του χρόνου θα πρέπει να ζητήσει αποκατάστασή τους.

Δυτική Θράκη

Κι ενώ οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης εκδιώκονταν, οι 23.000 μουσουλμάνοι (κατά το 1922) της Δυτικής Θράκης αυξάνουν και πληθαίνουν και ήδη έχουν ξεπεράσει τις 100.000. Μουσουλμάνοι που στην πλειοψηφία τους είναι εξισλαμισθέντες Πομάκοι και Αθίγγανοι, τους οποίους όμως η Άγκυρα θεωρεί Τούρκους, ενώ είναι γνωστό το μίσος, των Πομάκων ιδίως, προς τους Τούρκους στις αρχές του αιώνα για τους διωγμούς που υπέστησαν από τους Οθωμανούς. Κι ενώ το Ελληνικό κράτος θα μπορούσε να αξιοποιήσει αυτό το στοιχείο και να τους προσεταιρισθεί, ακολούθησε στρουθοκαμηλική πολιτική που άφησε τους Έλληνες μουσουλμάνους απροστάτευτους απέναντι στην προπαγάνδα της Άγκυρας.

Οι μουσουλμάνοι της Θράκης δεν είναι δυνατό, για αντικειμενικούς λόγους, να θεωρηθούν ως εθνική ή γλωσσική μειονότητα παρά μόνο ως θρησκευτική, διότι αποτελούνται από πληθυσμιακές ομάδες διαφορετικής φυλετικής και γλωσσικής σύνθεσης, οι οποίες ως μόνο κοινό γνώρισμα έχουν τη μουσουλμανική θρησκεία. Αλλά ούτε η Τουρκική είναι μητρική γλώσσα των περισσότερων Μουσουλμάνων της Θράκης, απλώς χρησιμοποιείται από αυτούς για το λόγο ότι δεν υπάρχει μέχρι σήμερα γραπτή Πομακική και Αθιγγανική γλώσσα.

Το μήνυμα που πρέπει η Ελληνική Πολιτεία να περάσει στους συμπαλίτες μουσουλμάνους είναι να θυμηθούν τι υπέστησαν από τους Τούρκους στο παρελθόν, σε ποια ευημερία ζουν σήμερα, πόσο καλύτερα θα ζήσουν

αν ενταχθούν σ'όλες τις μορφές οργάνωσης και ανάπτυξης της Ελληνικής κοινωνίας. Αν αντίθετα επιμείνουν σε ανθελληνική ασαμείρωση μόνο να χάσουν έχουν.

Οι Τουρκικές προκλήσεις στο Αιγαίο

Με τη συνθήκη της Λωζάνης η Τουρκία αναγνώρισε την πλήρη ελληνική κυριαρχία στα νησιά του Αιγαίου, που αποτελούν κατά τον Εθνάρχη Βενιζέλο την ψυχή της Ελλάδος. Και μέχρι το 1960 περίπου η Τουρκία δεν αμφισβήτησε την Ελληνική κυριαρχία στο Αιγαίο. Έκτοτε όμως αναπτύσσει μια παραλλαγή της Χιτλερικής θεωρίας περί ζωτικού χώρου, σύμφωνα με την οποία τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου αποτελούν προέκταση των Μικρασιατικών παραλίων, συνεπώς, κατά την Τουρκία, γεννώνται δικαιώματα υπέρ αυτής. Στην πραγματικότητα συμβαίνει εντελώς το αντίθετο. Η Ιωνία αποτελεί προέκταση των νησιών του Αιγαίου, με Ελληνικό πολιτισμό τριών χιλιετηρίδων, συνεπώς, αν εφαρμοσθεί η Τουρκική άποψη περί ζωτικού χώρου, δημιουργούνται δικαιώματα υπέρ της Ελλάδος στα Μικρασιατικά παράλια.

Μετά όμως το 1960 η Τουρκία εκδηλώνει τις επεκτατικές της βλέψεις στο Αιγαίο αποκάλυπτα. Σύμφωνα με τη συνθήκη της Γενεύης, στα χωρικά ύδατα (ή αιγιαλίτιδα ζώνη) που εκτείνονται σε απόσταση 6 μιλίων από την ακτή, κάθε χώρα ασκεί πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα, τόσο υπέρ όσο και υπό τη θάλασσα. Μετά όμως από την τρίτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, στην οποία η Τουρκία ούτε συμμετείχε ούτε προσυπέγραψε, κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης μέχρι το όριο των 12 ναυτικών μιλίων. Η Τουρκία έχει ήδη επεκτείνει το

χωρικά της ύδατα στον Εύξεινο Πόντο και στα νότια παράλια της σε 12 μίλια, αρνείται όμως αυτό το δικαίωμα στην Ελλάδα και επαπειλεί ένα τέτοιο ενδεχόμενο ως casus belli (αιτία πολέμου). Η Τουρκία έχει την αντίληψη ότι οι κανόνες διεθνούς δικαίου μπορούν να εφαρμόζονται ανάλογα με τα συμφέροντά της.

Η επεκτατική Τουρκική πολιτική εκδηλώθηκε και στα ζητήματα εναέριου χώρου πάνω από το Αιγαίο. Σύμφωνα με τη συνθήκη του Σικάγου του 1944, κάθε χώρα ασκεί πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα στον εναέριο χώρο της. Έτσι η περιοχή που ελέγχει η χώρα μας, γνωστή και ως FIR Αθηνών, περιλαμβάνει τόσο τον εθνικό εναέριο χώρο, υπέρ το έδαφος και τα χωρικά ύδατα της χώρας, όσο και το διεθνή εναέριο χώρο πάνω από τα διεθνή ύδατα, στον οποίο η Ελλάδα έχει αρμοδιότητες ελέγχου και συντονισμού εναέριας κυκλοφορίας. Με αφορμή την Κυπριακή κρίση, η Τουρκία εξέδωσε την 6.8.74 την υπ' αριθμ. 714 αναγγελία προς αεροναυτιλομένους (γνωστή ως NOTAM 714) με την οποία χώριζε τον εναέριο χώρο του Αιγαίου στο μέσο, με διαχωριστική γραμμή που άρχιζε από τις εκβολές του Έβρου - δυτικά της Λήμνου - ανατολικά της Άνδρου - Ασιτυπάλαιο - Κάρπαθο. Η Τουρκία υποχρέωνε τα αεροσκάφη που κινούνται ανατολικά από τη μέση αυτή γραμμή να αναφέρουν στο κέντρο ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας της Κωνσταντινούπολης και όχι των Αθηνών. Ακολούθησε αναστάτωση στις πτήσεις, καθώς οι αεροπορικές εταιρείες υποχρεούντο να παρακάμπτουν το Αιγαίο και τελικώς δικαιώθηκε η Ελλάδα. Παρόλα αυτά, τα Τουρκικά στρατιωτικά αεροσκάφη παραβιάζουν καθημερινά τον Ελληνικό εναέριο χώρο. Η Ελλάδα δεν έκανε σαφές στις Υπερδυνάμεις, στο βαθμό που όφειλε, ότι συνέχιση αυτού του καθεστώτος αβεβαιότητας εγκυμονεί κινδύνους

για τα συμφέροντά τους, τα οποία διασφαλίζονται μόνο αν η Τουρκία σταματήσει τις προκλήσεις της.

Ένα άλλο ζήτημα με το οποίο η Τουρκία προωθεί μονομερείς διεκδικήσεις σε βάρος της Ελλάδος είναι η υφαλοκρηπίδα. Σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης του 1958, την οποία αποδέχτηκαν οι περισσότερες χώρες καθώς και το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης το 1969, τα νησιά έχουν υφαλοκρηπίδα. Η Τουρκία, μόνη σ'όλο τον κόσμο, ισχυρίζεται ότι τα νησιά γενικά, και ειδικότερα του Αιγαίου, δεν έχουν υφαλοκρηπίδα την οποία αναγνωρίζει μόνο στις ακτές της Μικράς Ασίας και της Ηπειρωτικής Ελλάδος. Κι ενώ η συμφωνία της Γενεύης, την οποία η Τουρκία ούτε υπέγραψε ούτε αναγνωρίζει, οριοθετεί στην περίπτωση αντικειμένων ακτών δύο κρατών την υφαλοκρηπίδα με βάση μια μέση γραμμή, η Τουρκία διατείνεται παραλόγως ότι η μέση αυτή γραμμή καθορίζεται μεταξύ ακτών Μικρασίας και ακτών ηπειρωτικής Ελλάδος, δηλαδή *διεκδικεί το μισό Αιγαίο*. Έχει αρνηθεί το διακανονισμό του θέματος από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης και διεμήνυσε στην Ελλάδα ότι έρευνες στην υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου, εκτός των χωρικών υδάτων, θα αποτελέσουν casus belli, κάτι που φαίνεται να έχει αποδεχθεί σιωπηρά η χώρα μας σ'ένα ακόμη βήμα ενδοτισμού και υποχωρητικότητας.

Κι επειδή γνωρίζει η Τουρκία ότι δεν νοούνται διεκδικήσεις χωρίς στρατιωτική παρουσία και εξοπλισμούς, έχει παραιτήσει απέναντι στα νησιά του Αιγαίου την 4η Στρατιά με 120.000 άνδρες, 120 αποβατικά σκάφη, 1 ταξιαρχία αλεξιπτωτιστών, 1 ταξιαρχία καταδρομών, 1 ταξιαρχία πεζοναυτών. Αξιοσημείωτο είναι ότι η επάνδρωση των περισσότερων μονάδων φθάνει το 80%, ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό για ειρηνική περίοδο. Για να υπάρχει κάποιο μέτρο σύγκρισης, αναφέρεται ότι οι πρώην Σοβιε-

τικοί επάνδρωναν τις πιο ετοιμοπόλεμες δυνάμεις τους σε ποσοστό 75% καθώς και ότι και οι ίδιοι οι Τούρκοι δεν ξεπερνούσαν σε ποσοστό επάνδρωσης το 65% στις μονάδες τους στα τουρκορωσικά σύνορα.

Είναι προφανές ότι οι Τούρκοι περιμένουν την κατάλληλη στιγμή με το δάκτυλο στη σκανδάλη. Περιμένουν, κατά την έκφραση της πονηρής αλεπούς της Τουρκικής διπλωματίας του Ισμέτ Ινονού, οι διεθνείς συγκυρίες και τα λάθη της Ελλάδος να τους δώσουν τη χρυσή ευκαιρία. Η Τουρκία ξεχνά, υπό την ανοχή των ισχυρών της γης, ότι οι άνθρωποι δεν διανέμονται σαν να είναι αντικείμενα. Έχουν εθνική συνείδηση, ιστορία, γλώσσα, θρησκεία, πολιτισμό και πρέπει να έχουν δικαίωμα να ζητούν πού θέλουν να ανήκουν και να ζήσουν. Η στρατοδιπλωματική γραφειοκρατία της Τουρκίας για να αποσιώσει την προσοχή των Τούρκων πολιτών, αναγράφει σε πολύ μεγάλο ποσοστό, από τα καθημερινά τους οξυμμένα προβλήματα προβάλλει διαρκώς αξιώσεις και διεκδικήσεις σε βάρος της Ελλάδος.

Απέναντί τους η Ελλάδα θα βρεθεί μόνη, καθώς καμιά Μεγάλη Δύναμη δεν φαίνεται σήμερα να θέλει να εμπλακεί στην Ελληνοτουρκική διαμάχη προς όφελος της χώρας μας. Και θα αντικάζει το σθένος των κατοίκων, την ανάπτυξη της Θράκης και του Αιγαίου και την αποτρεπική στρατιωτική δύναμη. Όσο για το πθικό των κατοίκων και την οικονομική ανάπτυξη, είναι καιρός να επανορθωθούν τα σφάλματα και οι ολιγωρίες του παρελθόντος, όπου το κράτος της Αθήνας δείχνει να έχει ξεχάσει τους Ακρίτες της Θράκης και του Αιγαίου.

Το Μακεδονικό ζήτημα

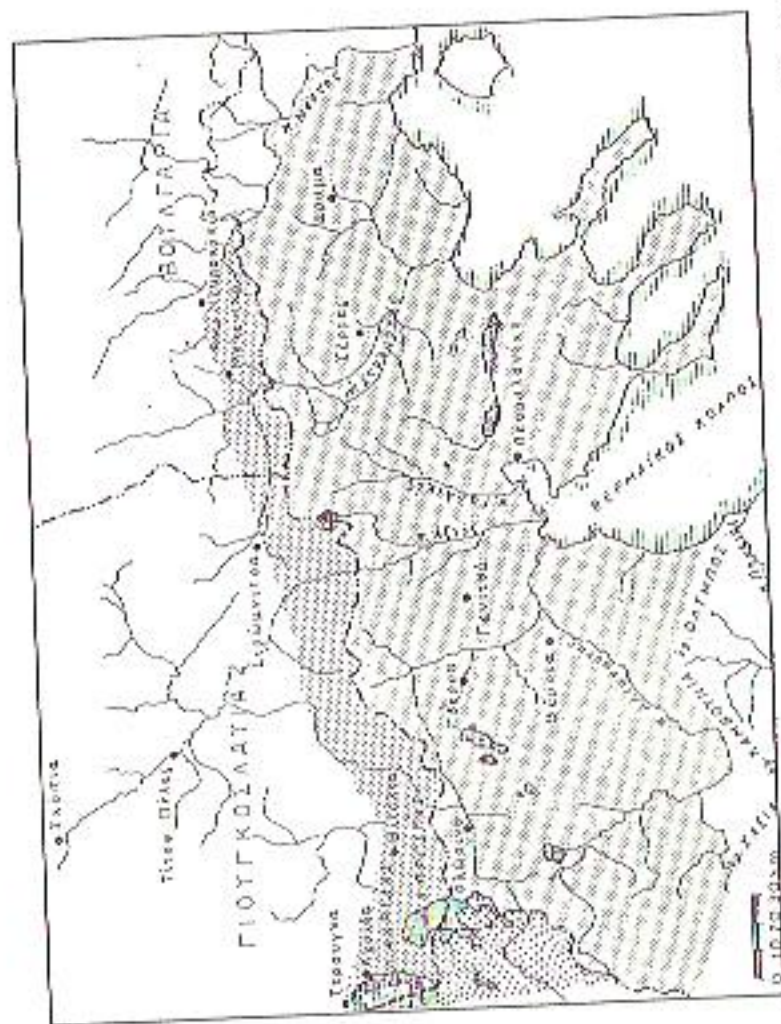
Πάγια επιδίωξη των Σλάβων ήταν και είναι η κάθο-

δός τους στο Αιγαίο. Προς το σκοπό αυτό χρησιμοποίησαν κάθε μέσο. Κι όταν συνειδητοποιήθηκε, κυρίως από τους Ρώσους που αποτελούσαν πάντοτε το μοχλό και την κινητήρια δύναμη της Πανσλαβιστικής πολιτικής, η δυσκολία επέκτασης ενός Βουλγαρικού ή Σερβικού κράτους μέχρι το Αιγαίο, δημιούργησαν το Μακεδονικό, ζήτημα πέρα και πάνω από τη λογική, που συνιστά τη μεγαλύτερη παραχάραξη που επιχειρήθηκε ποτέ στην Ιστορία.

Διότι είναι γνωστό ότι οι Σλάβοι, οι οποίοι διέβησαν το Δούναβη το 602 μ.Χ., δεν έχουν καμιά σχέση με την αρχαία Μακεδονία, της οποίας άλλωστε τα γεωγραφικά όρια δεν ξεπερνούσαν τη γραμμή Μελένικο, Στρώμιτσα, Μοναστήρι. Στους αιώνες που ακολούθησαν, τα Σλαβικά φύλα διασκορπίστηκαν στη Βαλκανική, ποτέ όμως δεν αποτέλεσαν στο χώρο της Μακεδονίας και της Θράκης τίποτε περισσότερο από κάποιες οργανωμένες μειοψηφίες.

Στους Βουλγάρους κομμουνιστές των αρχών του αιώνα θα αντιπαραταχθεί η Ελληνική ψυχή των Μακεδόνων. Ήδη όμως έχει κάνει την εμφάνισή της η Σλαβική θεωρία περί δήθεν Μακεδονικού έθνους, που θα πρέπει να αποκτήσει κρατική οντότητα. Κι ενώ οι ελληνικοί πληθυσμοί της Μακεδονίας αιμοδοτούνται το 1922-24 από δύο εκατομμύρια πρόσφυγες από την Μικρασία και τον Πόντο, οι Πανσλαβιστές επιμένουν. Έτσι υπό την πίεση του Στάλιν αποφασίζεται στην Πέμπτη Κομμουνιστική Διεθνή, το 1924 στη Μόσχα, η υποστήριξη δημιουργίας ανεξάρτητου Μακεδονικού κράτους, που στην πράξη θα λειτουργούσε ως δορυφόρος της Βουλγαρίας. Το κράτος αυτό θα περιλάμβανε περιοχές της Ελληνικής, Γιουγκοσλαβικής και Βουλγαρικής Μακεδονίας καθώς και περιοχές της Θράκης. Οι Έλληνες κομμουνιστές, παρά την αρχική τους άρνηση, προσυπογράφουν και αυτοί την απόφαση της

Γεωγραφικά όρια της Κλασικής Μακεδονίας (Αρχαίο Ελληνικό Μακεδονικό Βασίλειο)

Κομμιντέρν του 1924, είναι αλήθεια κάτω από άγνωστες συνθήκες πιέσεων και απειλών, χωρίς όμως κάτι τέτοιο να αποτελεί άλλοθι.

Την απόφαση της Κομμιντέρν θα υλοποιήσει μερικώς 20 χρόνια αργότερα ο Κροατικής καταγωγής κομμουνιστής δικτάτορας της Γιουγκοσλαβίας Τίτο, δημιουργώντας την ομόσπονδη σοσιαλιστική δημοκρατία της Μακεδονίας, ως πόλο για τη δημιουργία της Μεγάλης Μακεδονίας που θα περιλάμβανε την μόνη πραγματική Μακεδονία, της Ελλάδος, και τη νοτιοδυτική περιοχή της Βουλγαρίας. Έκτοτε άρχισε μια χωρίς προηγούμενο προσπάθεια δημιουργίας κρατικού μορφώματος που θα έχει δική του γλώσσα, την οποία βάφτισαν Μακεδονική, ενώ δεν είναι παρά Βουλγαρικό ιδίωμα καθώς και δικό του πολιτισμό, οικοιοποιούμενοι τη βαρειά Μακεδονική κληρονομιά του εκπολιτιστή των Εθνών Αλεξάνδρου και του μεγαλύτερου φιλοσόφου και στοχαστή της Ιστορίας Αριστοτέλη.

Η νέα Υπερδύναμη που αναδείχθηκε στο Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο, οι Ηνωμένες Πολιτείες, διαβλέπει αμέσως τους στόχους των Τίτο-Στάλιν. Ο Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών Στεντίνους σε απόρρητο τηλεγράφημά του της 26 Δεκεμβρίου 1944 γνωστοποιεί προς το Διπλωματικό Σώμα, ότι η "Αμερικανική κυβέρνηση θεωρεί ότι οποιοσδήποτε λόγος για μακεδονικό έθνος, μακεδονικά πατρώα εδάφη, μακεδονική συνείδηση είναι αδικαιολόγητη δημαγωγία η οποία δεν αντιπροσωπεύει εθνική ή πολιτική πραγματικότητα και διαβλέπει στο εγχείρημα των Τίτο-Στάλιν επιθετικές προθέσεις εναντίον της Ελλάδος, με αιχμή την οικοιοποίηση του ονόματος Μακεδονία. Πάγια πολιτική της Αμερικανικής κυβέρνησης, διακηρύττει ο Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών, είναι να αντιτίθεται σε οποιαδήποτε αναβίωση του ανύπαρκτου μακεδονικού ζη-

τήματος. Το Ελληνικό τμήμα της Μακεδονίας κατοικείται στο σύνολό του από Έλληνες και ο Ελληνικός λαός αντιπνθεται στη συντριπτική πλειοψηφία του στη δημιουργία ανεξάρτητου Μακεδονικού κράτους. Η Αμερικανική κυβέρνηση, καταλήγει το 1944 ο Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών Στείνιους, θα θεωρήσει υπεύθυνη κάθε κυβέρνηση ή κυβερνήσεις που ανέχονται ή ενθαρρύνουν σπειληπτικές επιθετικές ενέργειες των δήθεν μακεδονικών δυνάμεων εναντίον της Ελλάδας".

Γρήγορα όμως ο Τίτο θα αποστασιοποιηθεί από τον Στάλιν και οι Αμερικανοί θα προτάξουν τα συμφέροντά τους στην περιοχή, που επιβάλλουν πλέον τη στήριξη του Τίτο εναντίον του Στάλιν. Έτσι τα Ελληνικά δίκαια θα ξεχασθούν, παρά την πείσμονα αντίδραση της Ελλάδας στο διάστημα 1946-50. Τελικώς η Ελλάδα θα πεισθεί, κακώς για τα Ελληνικά συμφέροντα, να υποβαθμίσει το Μακεδονικό ζήτημα. Στις δεκαετίες που ακολουθούν, θα πραγματοποιηθεί από το καθεστώς του Τίτο μια χωρίς προηγούμενο προπαγάνδα σε παγκόσμιο επίπεδο, ότι φυσικά χωρίς την ανοχή και στήριξη των ισχυρών, ενώ η Ελλάδα αντιδρά σπρουθοκαμηλικά δηλώνοντας ότι δεν υφίσταται Μακεδονικό ζήτημα. Όταν θα συνειδητοποιήσει τα λάθος της, στις αρχές του 1992, η διάβρωση της παγκόσμιας κοινής γνώμης είναι τόση ώστε η αλήθεια να παρουσιάζεται πλέον ως ψεύδος.

10. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΣΗΜΕΡΑ

Η κατάρρευση του κομμουνισμού το 1991 ανέδειξε στη Βαλκανική όλα τα προβλήματα που προϋπήρχαν και σωρεύονταν και τα οποία είχαν συγκαλύψει αφενός τα δικτατορικά κομμουνιστικά καθεστώτα και αφετέρου η ισορροπία δυνάμεων Ηνωμένων Πολιτειών - Σοβιετικής Ένωσης. Τα δεδομένα όμως του 1993 είναι διαφορετικά σε σύγκριση με το 1945 ή το 1918. Η στρατιωτική ισχύς εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό παράγοντα, αλλά σήμερα τα κανόνια παίζουν ρόλο σαφώς πιο περιορισμένο σε σύγκριση με το παρελθόν. Η βασική παράμετρος διεθνούς επιβίωσης και επικράτησης είναι πλέον η οικονομική ισχύς. Ο πόλεμος γίνεται σήμερα με άλλα μέσα, την οικονομική διείσδυση και εξάρτηση που προϋποθέτουν κεφάλαια, τεχνογνωσία, σταθερότητα του νομίσματος, εξαγωγές.

Αυτό το κατάλαβε έγκαιρα η Γερμανία και κατάφερε με ειρηνικά μέσα (πολιτικά και οικονομικά) να επιτύχει ό,τι δεν επέτυχε στους δύο παγκόσμιους πολέμους με στρατιωτικά μέσα. Επέβαλλε με το "έτσι θέλω" τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και έχει ήδη εξαρτημένες οικονομικά τη Σλοβενία, Κροατία. Έχει επίσης εξασφαλίσει την επιρροή της στην Ουγγαρία, Τσεχία και διεισδύει συστηματικά στην Πολωνία. Αξιοποιώντας πλήρως την οικονομική της ισχύ η Γερμανία τείνει να καταστεί η οικονομική υπερδύναμη στον ευρωπαϊκό χώρο και αναζητεί συνεχώς την

πρώην Σοβιετικής Ένωσης έχει ήδη διεισδύσει η Τουρκία παρά τις ανταγωνιστικές προσπάθειες του Ιράν.

Ετσι η Τουρκία προσπαθεί (και μέχρι στιγμής καταφέρνει) να πείσει τη Δύση ότι αποτελεί το σύνδεσμο Δυτικού πολιτισμού και Ισλάμ, Ευρώπης και Ανατολής. Ισχυροποιείται συνεχώς στρατιωτικά και αποσπά όλο και περισσότερα κεφάλαια που προσπαθούν να αξιοποιήσουν την αγορά των 120 εκατομμυρίων μουσουλμάνων που ισχυρίζεται ότι επηρεάζει η Τουρκία. Βέβαια τα προσωπεία δεν θα αργήσουν να πέσουν και θα αποκαλυφθεί ότι η Τουρκία αποτελεί "γίγαντα σε πύλινα πόδια". Παίζει με τη φτώχεια στις μουσουλμανικές πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, μέχρι να αφυπνισθεί η εθνική Ρωσική συνείδηση που θεωρεί τις περιοχές αυτές ως ζωτικό της χώρα. Το Κυρδικό ζήτημα είναι σε εξάρση, γεγονός που απασχολεί μεγάλο μέρος των στρατιωτικών της δυνάμεων στη νοτιοανατολική Τουρκία. Ο μουσουλμανικός φονταμενταλισμός βρίσκεται σε έναν υποβόσκοντα και καλώς συγκαλυμμένο αναβρασμό και λαμβανομένου υπόψη του μεγάλου ποσοστού αναλφάβιτων και αγραμμάτων βρίσκει ευεπίφορο έδαφος στις μέσες και χαμηλές κοινωνικές τάξεις της Τουρκίας, που αποτελούν το 80% του πληθυσμού. Το παράδειγμα της μουσουλμανικής αφύπνισης στην Αλγερία θα έπρεπε να είχε καταστήσει πιο προσεκτική τη Δύση, διότι η Τουρκία νομοτελειακά θα αποτελέσει μια μέρα, αργά ή γρήγορα, μια νέα Αλγερία, ένα νέο Ιράν.

Στην περίπλοκη αυτή κατάσταση, η μόνη χώρα που μπορεί να εξασφαλίσει σταθερότητα στη Βαλκανική είναι η Ελλάδα. Με οικονομία και στρατό πολύ ισχυρούς ως προς τους γείτονές της, μέλος της ΕΟΚ και του ΝΑΤΟ, φυσιολογικά η Ελλάδα πρέπει να αποτελέσει το εφελτήριο των Μεγάλων Δυνάμεων για επιρροή και επικράτηση στη

Βαλκανική. Και παρότι η χώρα μας άργησε την οικονομική διείσδυση στη Βαλκανική, ωστόσο έχει ακόμη ισχυρότατα συγκριτικά πλεονεκτήματα, αρκεί να τα αξιοποιήσει. Θα πρέπει να αποβάλλει τη νοοτροπία της απομονωμένης χώρας και με αποφασιστικότητα να ασκήσει επιτέλους επιθετική πολιτική διείσδυσης. Τα λιμάνια της Θεσσαλονίκης, Καβάλας, Αλεξανδρούπολης, οι δυναμικοί και επιτυχημένοι Έλληνες επιχειρηματίες, η θρησκευτική συγγένεια με τους λαούς της Βαλκανικής δεν αξιοποιήθηκαν από τη χώρα μας όσο ήταν δυνατό. Στριμωγμένη ανάμεσα στο Ισλάμ και τον Καθολικισμό, η Ελλάδα πρέπει να αναδειξει την Ορθοδοξία ως τη βασική συνδετήρια δύναμη στα Βαλκάνια. Και να πείσει τους ισχυρούς να αφήσουν επιτέλους τα Βαλκάνια στους Βαλκάνιους.

Η πίστη στο κοινό συμφέρον, στους παραδοσιακούς ιστορικούς, γεωπολιτικούς και γεωοικονομικούς δεσμούς θα πρέπει να οδηγήσουν τους Βαλκανικούς λαούς πιο κοντά. Η ενιαία οικονομική Βαλκανική αγορά, κατά το πρότυπο της ΕΟΚ, είναι ο μόνος τρόπος ειρηνικής αντιμετώπισης του βαλκανικού προβλήματος. Βέβαια οι πληγές του εμφύλιου της Γιουγκοσλαβίας δεν θα επουλωθούν γρήγορα και οι ισχυροί δεν θα δεχθούν εύκολα να αφήσουν τις τύχες των Βαλκανίων στα χέρια των λαών τους.

Ο άνθρωπος όμως μπορεί να αντιστρέψει τη ροή των γεγονότων. Αρκεί να το πιστέψει. Και η προσέγγιση των λαών της Βαλκανικής θα επιτρέψει στον από παράδοση φιλειρηνικό και εργατικό ελληνικό λαό να αποτελέσει τον καταλύτη της ειρήνης και της ανάπτυξης στην περιοχή. Όπως συνέβη αδιαλείπτως εδώ και 3000 χρόνια, από τη γέννηση του πολιτισμού στην Ιωνία, την οικονομική και πνευματική ανάπτυξη του Ελληνισμού από τη Μεγάλη Ελλάδα (νότια Ιταλία σήμερα) μέχρι το Δούναβη, τον Καύ-

κασο και τον Ευφράτη. Στη νέα αυτή πρόκληση των καιρών, ο Ελληνισμός δεν έχει άλλη επιλογή παρά να πει το ναι, που αποτελεί και τη μόνη εγγύηση για την επιβίωση και ευημερία του. Και μπορεί οι Έλληνες στα μικρά να σφάλλουμε, στα μεγάλα όμως ζητήματα πάντοτε οι επιλογές του Ελληνισμού ήταν ορθές. Ενός Ελληνισμού που σήμερα ελέγχει μεγάλο μέρος των οικονομικών δομών σε Αμερική και Ευρώπη, χωρίς αυτή η δύναμη να έχει αξιοποιηθεί επαρκώς.

Η αναγέννηση των Βαλκανίων αποτελεί τη μεγάλη πρόκληση για τον Ελληνισμό. Θα επικρατήσει η μεμφιμοιρία και κακοδαιμονία ή θα πρωτανεύσει η λογική και η δημιουργία; Στις κρίσιμες στιγμές ο Ελληνισμός είπε πάντοτε ναι. Ας πει το ίδιο και σήμερα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αριστοτέλους, "Πολιτικά".
2. Θουκυδίδου, "Ιστορίες".
3. Machavelli, "Il Principe".
4. Κουλουμπής Θ., Κώνστας Δ., "Διεθνείς Σχέσεις", Αθήνα, 1985.
5. Μαντούβαλος Σ., "Σύγκρουση και Ισορροπία Δυνάμεων στα Βαλκάνια", Αθήνα, 1980.
6. Φαλούτσος Ν., "Οι Ελληνοτουρκικές Διαφορές και οι Βλέψεις της Τουρκίας", Στρατιωτική Επιθεώρηση, 1986.
7. Σαρρής Ν., "Εξωτερική Πολιτική και Πολιτικές Εξελίξεις στην Πρώτη Τουρκική Δημοκρατία", 1992.
8. Γιαννόπουλος Γ., "Από το Νέσιο ως το Σαγγάριο", Πάτρα 1987.
9. Αρβελέρ-Γλυκατζή Ε., "Η πολιτική Ιδεολογία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας", 1988, Παρίσι, Αθήνα.
10. Ρούκουνας Ε., "Διπλωματική Ιστορία της Ελλάδος", Αθήνα 1975.
11. Λάσκαρης Μ., "Το Ανατολικό Ζήτημα 1800-1923", Θεσσαλονίκη 1948.
12. Σωτηρίου Σ., "Μακεδονικό: Η Επανάσταση ενάντια στη Λογική", Αθήνα 1992.
13. Mitsakis K., "Macedonia throughout the Centuries", Θεσσαλονίκη 1979.

14. Μάζης Ι., "Ισλαμική Αφύπνιση και Αμφισβήτηση", Το Βήμα, 25/12/92.
15. "Macedoine - La Grece isolee", Le Monde, 22/1/1993.
16. "Η Τουρκική Στρατιά του Αιγαίου", Επενδυτής, 7-8/11/1992.
17. "Για μια Νέα Πατριωτική Πνοή", Το Βήμα 1/11/1992.
18. Λεονταρίτης Γ., "Οι Βλέψεις κατά της Μακεδονίας", Η Καθημερινή, 1/11/1992.
19. Landau J., "Παντουρκισμός", Αθήνα, 1991.
20. Lasswell H., "World Politics and Personal Insecurity", N. York, 1965.
21. Βακαλόπουλος Κ., "Νεοελληνική Ιστορία", Θεσσαλονίκη, 1993.
22. Ενεπεκίδης Π., "Η Δόξα και ο Δικασμός", Αθήνα, 1962.
23. Σημίτης Κ., "Εθνικιστικός Λαϊκισμός ή Εθνική Στρατηγική", Αθήνα, 1992.
24. "Turkey-Islam returns to Politics", The Economist, 27/2/93.
25. "Θράκη - Μια Ελλάδα σε Αγωνία", Η Καθημερινή, 14/3/1993.